

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Drago Slekovec,

podpolkovnik, zadnji načelnik ObC VKJ v Ljubljani – doslej neznani podatki iz AS

Major Drago Slekovec, 1940

(Vir: zasebni album Aleksander S.)

V AS se nahajajo dokumenti SDV Hrvaške in Slovenije o postopkih in zaslišanjih Draga Slekovca, podpolkovnika VKJ – povratnika iz nemškega vojnega ujetništva. Doslej je o tem delno pisala Jerca Vodušek Starič¹, v največji meri pa so omenjeni organi uporabili izjave Slekovca o delovanju Jugoslovanske obveščevalne službe v obdobju 1920–1941, predvsem pa o rekonstrukcijah nemške, italijanske, britanske in francoske obveščevalne službe v omenjenem obdobju.

Aleksander, sin Draga Slekovca, je prejel ohranjeno dokumentacijo iz AS in me pooblastil, da podatke iz AS lahko uporabim pri rekonstrukcijah o delovanju obveščevalne službe VKJ, predvsem obveščevalnega centra v Ljubljani, pa tudi drugih (Split, Sušak), katerih delovanje je bilo povezano s Slovenci ali prilikami v Sloveniji. Tako je iz AS na CD posredovano okrog 120 dokumentov pod naslednjimi oznakami:

¹ Jerca Vodušek Starič, *Slovenski špijoni in SOE v letih 1938–1942*, samozaložba, Ljubljana – 2002.

- SI AS 1931 – MF, koluti, serija III (3 listi),
- SI AS 1931 – MF, koluti, serija Lm (1 list),
- SI AS 1931, t.e. 942, mapa 405 – 13, Zaslisanja (120 listov),
- SI AS 1931, t.e. 944, mapa 405 – 6, Bivša JOS (3 lista),
- SI AS 1931 t.e. 1070, Knjiga pripornikov (2 lista).

Tako kot vsak povratnik iz nemških vojnih taborišč, je bil tudi podpolkovnik Drago Slekovec pod posebnim operativnim postopkom – zaslišanja, kontrola, angažiranje za tajno sodelovanje (»Savinčan«), tudi dvomesečni preiskovalno zapor v Zagrebu leta 1949.

Med ohranjenimi dokumenti je tudi »karakteristika« za informatorja s psevdonimom »Savinčan«, verjetno iz leta 1945, težko berljiva, iz katere je vidno, da je Slekovec pristal na sodelovanje z organi Ozne (Udbe) iz patriotizma, ki pa je bilo iz Beograda preklicano 22. 3. 1947.

Verjetno je bilo najbolj zanimivo poročila sodelavca D-2, ki je 19. 6. 1945 poročal Ozni, da je na učiteljsku v Ljubljani stopil v stik s Slekovcem, ki mu je naslednje dni poročal o TIGR-u naslednje:

- TIGR je bil povezan z jugoslovansko vojaško obveščevalno službo, pa tudi z britansko in francosko;
- v vodstvu je bil tudi dr. Lavo Čermelj iz Ljubljane, s katerim lahko vzpostavi stik;
- pozna mnoge tajne sodelavci ObC VKJ v Ljubljani in Sušaku.

Namreč, Drago Slekovec je organom SDV (Ozne) tudi iskreno povedal, da so ga v ujetniškem taborišču kot znanega jugoslovanskega obveščevalca zasliševali organi Gestapa in Ovre ter mu nudili izredne pogoje za pristop na njihovo stran. To je verjetno spodbudilo sume, da je morda pristal na tajno sodelovanje z omenjenima službama. To tudi iz razloga, ker je njegova soproga bila po rodu Nemka, pa je v Ljubljani poizvedovala o soprogu pri uradnih organih, tudi pri znanem italijanskem protiobveščevalcu in karabinjerskem kapetanu Onnisu.

Nazadnje so ovrženi vsi sumi o Dragu Slekovcu, pa je tako v elaboratu o Jugoslovanski obveščevalni službi zapisano naslednje:

SLEHOVEC V. DRAGUTIN, kapetan, rođen 1898 godine u Sarajevu. Po narodnosti Slovenac. Obaveštajnu funkciju počeo da vrši 1929 godine, kada se nalazi u štabu Jadranske divizije na dužnosti obaveštajnog oficira, za sektor Zadar i Lastovo. Novembra 1931 godine određen je za komandira 48 čete Granične trupe, sa sedištem u Donjem Logatecu. Na ovoj dužnosti bio je sve do 1937 godine i u tom međuvremenu pohađao i završio I. obaveštajni kurs, koji je trajao od februara do aprila meseca 1930 godine. U junu 1937 godine prekomandovan je na dužnost šefa Obaveštajnog centra u Sušaku, koju je primio od pukovnika Jestrović Luke. Maja meseca 1940 godine primio je dužnost šefa Obaveštajnog centra u Ljubljani, i istovremeno rukovodio sa radom Sušačkog centra sve do septembra 1940 godine, kada je Sušački centar primio kapetan Janković Savo. Primivši centar od p. pukovnika Plhaka, Slehovec je dobio zadatak da reorganizira rad ovog Centra i da organizuje mrežu koje bi ofanzivno dejstvovala prema Italiji.

1 aprila 1941 godine došlo je naredjenje iz Beograda, da Slehovec preda dužnost šefa Ljubljanskog Centra, majoru Stefanović Predragu, a Slehovec da se uputi na Niški Pravac u sastav V. Armije, jer je tamo trebala biti "odlučujuća bitka". Ovo ne umereno naredjenje pred sam rat (jer Slehovec

nije ni malo poznavao prilike na terenu Niša) došlo je pod sugestijom potpukovnika Uglješe Popovića kao i majora Stefanović Predraga, premda je Slehovčev ratni raspored bio u Obaveštajnom centru Ljubljana. Stefanović je u Djeneralštabu navodno iskoristio svoje veze da dodje na ovu dužnost. Slehovčec o njemu ovako govori: "Pozitivno znam da se u svojoj karijeri služio protekcijom i da je prema željama dobivao položaje, ali mi nije poznato na koji način. Inače znam da je u radu bio vrlo slab".

Za vreme okupacije nalazio se u nemačkom zarobljeništvu. U logoru je bio saslušan od jedne mešovite komisije, sastavljene od Nemaca i Italijana, po pitanju njegovog obaveštajnog rada. Nemci su za njegov obaveštajni rad doznali na taj način što su posedovali arhivu Obaveštajnog odeljenja Glavnog djeneralštaba, u kojoj između ostalog je bio jedan akt u kome se spominje Slehovčec kao šef Obaveštajnog centra u Ljubljani. Ova komisija htela je na svaki način da sazna imena poverenika i agenata koji su sačinjavali mrežu Obaveštajnog centra u Ljubljani. Iz postavljenih pitanja moglo se razabrati da su oni već tača poznavali veliki broj Slehovčevih i Plhakovih agenata, koji su ofanzivno dejstvovali u pravcu Nemačke i Italije. Italijan OMIS, koji je takodje bio član ove komisije, naročito se interesovao za Dr. Čermelja, Zelen Josipa i Ravnika Ljuba. Osim toga interesovao se za Dr. Kante, koji je radio u ljubljanskoj policiji, na što mu je Slehovčec odgovorio da je on za njih prilično pouzdan, premda je imao nekih uspeha u razotkrivanju nemačke špijunske mreže kod Celja. Svrha ovog ispitivanja bila je, da se stara mreža ljubljanskog Obaveštajnog centra prevrbuje, kako bi radila za italijansku odnosno nemačku obaveštajnu službu. Ne samo mrežu, već i samog Slehovčeca su hteli zavrbovati, nudivši mu velike nagrade kao i potrebno obezbeđenje njegove porodice, na što on navodno nije pristao. Ovom prilikom mu je Italijan ukazivao na primer Slehovčevih pomoćnika: kapetana Ilovara i Lesjaka, koji su, kako je rekao Omis, stupili u italijansku i nemačku obaveštajnu službu, a ne samo oni već i navodno većina mreže ljubljanskog Obaveštajnog centra.

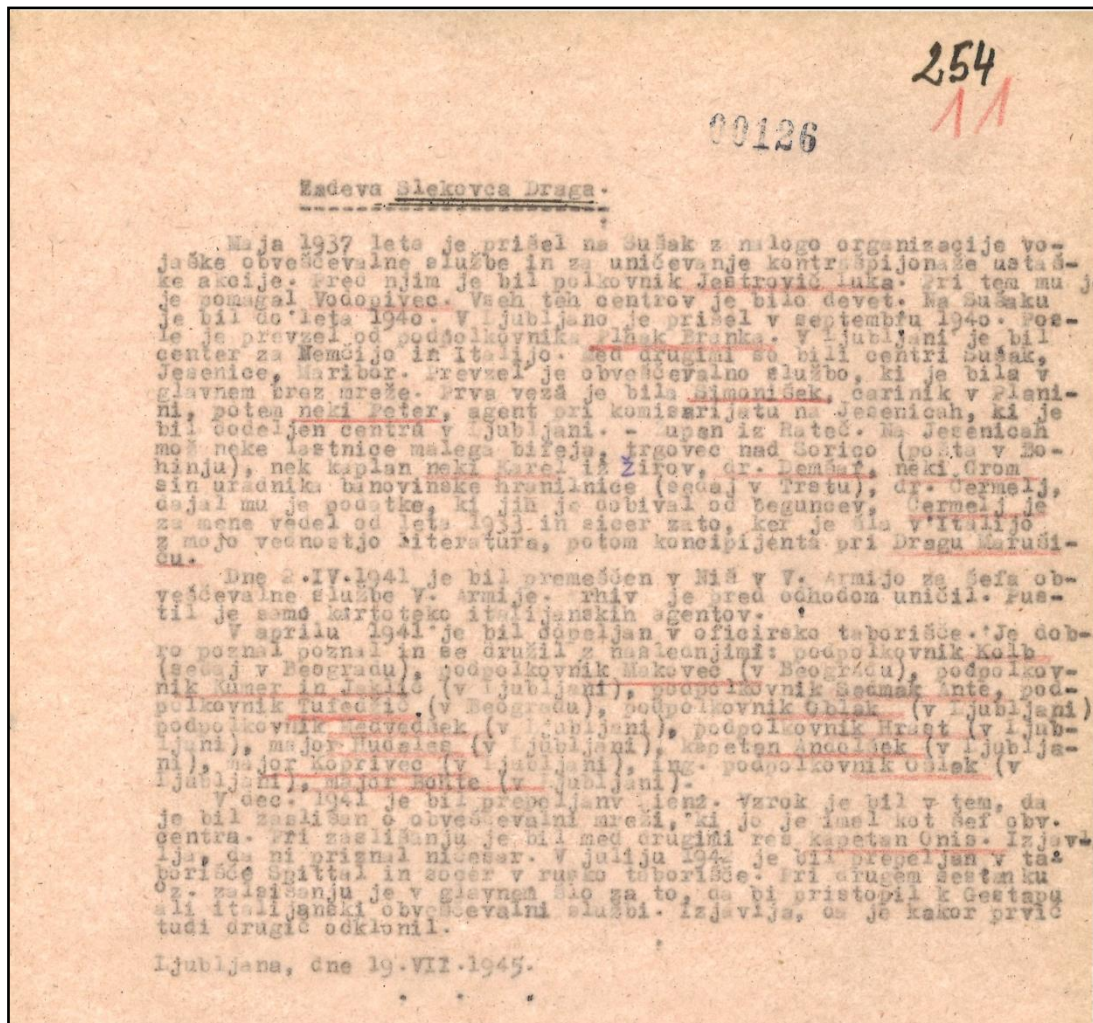
Aprila 1945 godine Slehovčec je bio oslobođen od strane 54 oklopne američke divizije i krajem maja meseca sa prvim transportom vratio se u zemlju. Sada se nalazi u Ljubljani sa stanom u Malgajevoj ulici broj 4, a radi u "Slovenija-eksport", preduzeće za izvoz i uvoz u Cankarjevoj ulici broj 6. (Str. 99, 167, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190 - II deo).

Bivša Jugoslovenska vojno-obaveštajna služba, III. del, 1949, št.e. 269
(Vir: SI AS 1931, t. e. 944, mapa 405-6, Bivša JOS)

Iz omenjenega dokumenta je predvsem razvidno, da je kapetan Onnis nameravao preangazirati Draga Slekovca za sodelovanje z italijansko obveščevalno službo, kakor tudi poseben interes za **dr. Lava Čermelja, Danila Zelena, Ljuba Ravnika** in **dr. Vladimira Kanteta**.

Po povratku iz ujetništva je podpolkovnik Drago Slekovec verjetno pričakoval, da bo sprejet v JA, vendar se to ni zgodilo. O tem posredno priča dokument Ozne z dne 19. 7. 1945 o znancih – častnikih, ki so bili verjetno tudi izprašani. Gre za naslednje častnike:

- v Beogradu: Kolb in Tufedžić, oba podpolkovnika,
- v Ljubljani: Makovec, Kumer, Jaklič, Sedmak Ante, Oblak, Medvešek, Hrast in ing. Ošlek, vsi podpolkovniki, majorja Koprivec in Bohte ter kapetan Andolšek Anton.

Dokument Ozne Slovenije o zadevi Slekovca Draga, 19. 7. 1945
(Vir: SI AS 1931, t. e. 942, mapa 405 – 13, Zaslišanja, št. 00126)

Kaj so omenjeni izjavljali, ni znano. Verjetno večina ni bil naklonjena nezaupljivemu Slekovcu. Podpolkovnik Ludvik Medvešek iz Ljubljani, šef taboriščnega odbora, je 20. 7. 1947 o Slekovcu poročal naslednje:

- negativen in nezaupljiv,
- podpisal, da podpira taboriščni komite,
- izročil seznam višjih častnikov,
- najprej je bil proti, potem pa za vrnitev v Jugoslavijo.

Seveda pa so gotovo najbolj negativno na usodo Draga Slekovca vplivali trije nedokazani sumi, in sicer:

- ali je v taborišču pristal na sodelovanje z nemško ali italijansko obveščevalno službo,
- da je soproga obiskovala kapetana Onnisa v Ljubljani,
- nepreverjen podatek iz Sušaka, da je bil kriv za smrt 40 oseb v Trstu.

O teh sumih obstajajo tudi dokumenti, ki pa jih ne bom navajal, saj sumi niso potrjeni niti dokazani. Šlo je za že znano prakso (doktrino) sovjetskega Nkvd-eja (glavni je sum!), ki so jo v začetku osvojili tudi slovenski oznovci! Iz Beograda so vsekakor zahtevali, naj se na terenu razišče, kako je Slekovec kriv za smrt 40 oseb v Trstu obsojenih na procesu v Trstu decembra 1941, ko pa je bil v ujetništvu od aprila istega leta.

Ker Drago Slekovec kot povratnik iz vojnega ujetništva ni bil sprejet v JA, si je poiskal »civilno« službo. Najprej se je zaposlil v Zavodu za izredne nabave – prejemanja Unrine pomoči, potem pa v podjetju Slovenija les.

Iz tega obdobja obstaja poročilo z dne 5. 10. 1945 sodelavca »Branko« o druženju z ameriškimi in britanskimi častniki v Sežani, sicer predstavniki UNRE.

Slekovec je organom Ozne (Udbe) in njihovim sodelavcem poročal o delovanju obveščevalnega centra v Ljubljani in pri tem verjetno izražal pripravljenost, da bi o tem primeru povedal številne podrobnosti, zlasti pa o delovanju tujih obveščevalnih služb proti Kraljevini Jugoslaviji. Ker so v zvezni Udbi pripravljali podrobno rekonstrukcijo delovanja tujih obveščevalnih služb, so v ta projekt vključili tudi podpolkovnika Draga Slekovca. To so storili na dokaj nenavaden način. Namreč, Slekovec je bil v Ljubljani aretiran po nalogu Udbe Slovenije – V. odseka, operativec Egon, dne 5. 2. 1949, zaradi »špijonaže, povezave s tujimi ob. službami«, premeščen (izpuščen) pa 9. 2. 1949 k Udbi Zagreb, kjer je napisal okrog 120 strani izjav (vse v srbohrvaščini) o delovanju tujih obveščevalnih služb, a posebno o delovanju obveščevalnih centrov v Splitu, na Sušaku in v Ljubljani².

Zato bom v nadaljevanju predstavil njegove izjave o:

- delovanju tujih obveščevalnih služb proti VKJ;
- organizaciji in delovanju kot načelnika obveščevalnih centrov VKJ v Splitu, na Sušaku in v Ljubljani, kakor tudi kot poveljnika obmejne čete v Logatcu;
- o predlogu za organizacijo obveščevalne službe v Dravski banovini oz. Dravskem divizijskem območju v vojnih razmerah;
- o stikih z zaupnikom Danilom Zelenom, vojaškim vodjem organizaciji TIGR v obdobju 1932 do 1941.

² SI AS 1931, t.e. 942, mapa 405–13, Zaslišanja (120 listov),

I. Delovanje tujih obveščevalnih služb proti Jugoslaviji in Vojski Kraljevine Jugoslavije v obdobju 1919–1941³

Na zaslišanjih v Udbi Zagreb leta 1949 je podpolkovnik Drago Slekovec o delovanju tujih OS proti Jugoslaviji in VKJ v obdobju 1919–1941 izjavil naslednje:

A) Italijanska obveščevalna službe

Ovra je bila politična (fašistične stranke) obveščevalna služba, ki jo je v začetku vodil sam Benito Mussolini, kasneje pa njegov pomočnik.

Vojaško-obveščevalno službo je vodila uprava SIM (Servizio Informativo Militare) v GŠ italijanske vojske. Delovala je prek teritorialnih centrov in častnikov v enotah. V severni Italiji so proti Jugoslaviji delovali centri iz Torina, Milana in Trsta. Glavni je bil VOC v Trstu, katerega je vodil načelnik, polkovnik po činu. Njegov pomočnik je bil podpolkovnik **Tabain Šantić**, po rodu iz Blata na Korčuli, ki je 1917 emigriral v Italijo. Glavni urad se je nahajal izven Trsta, pripadniki pa so imeli vsak svojo pisarno v Trstu, lokacijo pa so pogosto menjali. Pripadniki tega centra so službovali kot konzuli v Jugoslaviji. Na Sušaku je to bil podčastnik **Decarlia**, v Splitu pa kapetan **Cocolia**. Njegov rezident je bil **Miljanić**, lastnik barke iz Splita, ki je imel na zvezi številne sodelavce. Sodelavce so v glavnem izbirali med ustaši, frankovci in klerikalci. Obveščevalci so bili tudi razni trgovski zastopniki (firma Pirelli). Obveščevalce so šolali na posebnih enoletnih tečajih.

Leta 1933 je bila odkrita vohunska mreža na območju Logatca in Vrhnike, ki jo je vodila **Ivanka Mihalec** iz okolice Hotedršce. Na Sušaku je bila leta 1939 odkrita vohunska mreža, ki jo je vodila **Curia Tabea**, soproga znanega kirurga na Reki, sicer voditeljica ženska fašistične organizacije. Odkriti so bili tudi posamezni italijanski agenti: **Belf**, bančni uslužbenec na Reki, finančni vodja carinarnice v Zagrebu, Nemeč – lastnik pivovarne v Vinkovcih, **Vinkler**, major VKJ v Skopju in drugi.

Obveščevalne in protiobveščevalne naloge so imeli tudi karabinjerji (korpus), milizia (teritorialne komande) in razne policije (obmejna, prometna, železniška, gozdna in pristaniška).

³ SI AS 1931, t. e. 942, mapa 405–13, št. dokumentov 00030–00037.

B) Nemška obveščevalna služba (prikrit primer E. Wedama)

Glavni nemški obveščevalni center (Nachrichtenstelle Süd–Ost) za Balkan, torej tudi za Jugoslavijo, se je nahajal na Dunaju, podcentra pa v Celovcu in v Gradcu.

Vojaško-obveščevalni center v Celovcu je vodil Gestapo. Naš konzul v Celovcu je imel na zvezi podoficirja – gestapovca (prav gotovo je šlo za **Emila Wedama**, poročnika Abwechra – slovenskega super agenta⁴, ki ga je podpolkovnik Slekovec dobro prikril, saj je šlo za njegovega najvažnejšega tajnega sodelavca, opomba avtorja), ki je pošiljal na filmskem traku posnete nemške dokumente, pa je na podlagi tega celjski orožnik **Lazić** osumljen za sodelovanje z NOS, ki je seveda zbežal v Avstrijo (to je bil samo stranski podatek, saj je poročnik Wedam prvi sporočil dan napada na Jugoslavijo – bombardiranje Beograda, dva dni pred znanim polkovnikom **Vauhnikom**, vojaškim atašejem v Berlinu, opomba avtorja).

Leta 1940 je takratni major Slekovec, po neuspešni policijski preiskavi, v Mariboru odkril nemškega agenta, ki je ukradel dokumente o utrjevanju položajev za posadne enote na severni meji. Podoben slučaj so zatem odkrili tudi v Subotici.

Končno, dosegel je, da je slovenska policija, zaradi posrednih dokazov, da šefi v Mariboru, Celju in Ljubljani (**Hacin**) sodelujejo z nemško obveščevalno službo, morala vsak primer o delovanju nemške in drugih obveščevalnih služb obvezni prijaviti ObC VKJ v Ljubljani, da so potem koordinirali vse posege pri realizaciji posameznega primera.

Ugotovil je tudi, da so bili člani nastajajočega nemškega »kulturbunda« tudi agenti Gestapa ali pa Abwechra.

C) Britanska obveščevalna služba

Britanska obveščevalna služba je v Jugoslaviji v glavnem delovala preko svojih konzulatov in lektorjev. Tako je v Sloveniji deloval britanski konzul **Henderson** iz Zagreba. Do leta 1940 je k sodelovanju pritegnil tudi ObC v Ljubljani tako, da sta mu podoficir **Rožanc** ali pa celo sam načelnik **Plhak** mesečno iz Maribora pošiljala, za nagrado 2.000 dinarjev, pregled števila nemških vlakov, ki so iz Romunije in Italije prevažali nafto v Nemčijo. Ko je Slekovec postal načelnik ObC v Ljubljani je to prakso enostavno prekinil, pa je železniška uprava iz Maribora navedene podatke direktno pošiljala v Zagreb.

Konzul Henderson je redno obiskoval člane jugoslovansko-britanskih klubov, med katerimi je imel tudi svoje sodelavce. Na Sušaku so odkrili kar nekaj oseb, v Ljubljani pa so to bili **dr. Fettich**, **dr. Oražem**, oba zdravnika, in **dr. Vrbanić**, šef hrvaške hranilnice v Ljubljani.

⁴ Marijan F. Kranjc, *Legendarni slovenski obveščevalci*, Pro-Andy, Maribor – 2011, poglavje *Emil Wedam, poročnik Abwechra – slovenski super agent*).

Vaso Kršanac, šef ObC v Debru, Makedonija, mu je v taborišču pripovedoval, da so Britanci na Kosovu in v Makedoniji »povrbovali« vse ugledne albanske plemenske starešine.

Dr. Kalan iz Celja, tudi taboriščnik, mu je zaupal, da je »delal« za britanski IS na Češkem in Madžarskem, od koder so v Švico ilegalno prepeljali številne strokovnjake.

Slekovec je ugotovil čudno statistiko, da so morali letna poročila ObC pisati v več izvodih – GŠ VKJ je njihove kopije predajal Britancem in Francozom!

D) Francoska obveščevalna služba

Leta 1938 in 1939 je v Sušaku prihajal francoski polkovnik **Bethouard**, šef generala De Gaulla, pozneje tudi sam armadni general, kateremu je po odobritvi GŠ VKJ predajal poročila o Italiji (o sodelovanju s špansko republikansko armada pa ni povedal, opomba avtorja).

Leta 1939 ga je v Sušaku obiskal profesor **Ivan Rudolf**, poznejši dobri znanec, ki ga je nagovarjal na sodelovanje s francosko obveščevalno službo, kar je zavrnil!

Na posebno vprašanje zasliševalcev ali so Nemci in Italijani prišli do seznama tajnih sodelavcev, je Slekovec odgovoril, da so arhiv sicer uničili, vendar sta kapetana **Ilovar** in **Lesjak** pristala na sodelovanje z Italijani in Nemci in verjetno izdala vse sodelavce, saj sta večino tudi osebno poznala (oba sta prestopila v slovenske četnike pod poveljstvom majorja **Karla Novaka** – v Jugoslovanska vojsko v domovini, opomba avtorja knjige *Plava garda*)⁵.

⁵ Marijan F. Kranjc in Slobodan Kljakić, *Plava garda – poveljnikovo zaupno poročilo*, Pro-Andy, Maribor 2006).

II. Nemški vojni ujetnik 1941–1945 – zaslišanja s strani Gestapa in Ovre⁶

Na zaslišanjih v Ozni in Kosu Ljubljana 1945–1947 ter Udbi Zagreb 1949 je podpolkovnik Drago Slekovec podal več izjav o dogajanju v nemškem vojnem ujetništvu v obdobju 1941–1945. Posebej predstavljam njegovi izjavi, ki ju je 21. 5. in 14. 7. 1945, takoj po vrnitvi iz vojnega ujetništva, podal majorju **Ivana Puntarju**, načelniku Kos-a v Ljubljani.

A) Premestitev iz Ljubljane v Niš – v okolici Kragujevca postal nemški vojni ujetnik in tolmač GŠ ob kapitulaciji VKJ

Dne 1. 4. 1941 je prejel nujni (telefonski) ukaz načelnika uprave vojaške obveščevalne službe v GŠ VKJ, da preda dolžnost načelnika ObC Ljubljana konj. majorju **Predragu Stefanoviću** in pride v Beograd radi sprejema nove dolžnosti.

Podpolkovnik Slekovec je dolžnost dejansko predal svojemu pomočniku kapetan **Bertu Ilovarju**⁷, svojemu pomočniku, saj majorja Stefanoviću, sicer obveščevalnega častnika v Poveljstvu za utrjevanje meje ni bilo na spregled. Uničil je kompleten arhiv, pustil je le dosje za delovanje v vojnih razmerah in kartoteko sodelavcev.

Po prihodu v Beograd 2. aprila mu je rečeno, da je postavljen na novo dolžnost načelnika obveščevalne službe V. armade v Nišu, ker se bo v Srbiji vodila glavna bitka! Namreč, pričakoval se je napad na Jugoslavijo s strani Nemčije in Italije. Še isti dan se je javil na novo dolžnost v Nišu, kjer pa menda niso vedeli za nemške načrte.

Podpolkovnik Slekovec se je odpravil na bolgarsko mejo, kjer je v dveh dneh zbral podatke o koncentraciji nemške vojske v Bolgariji za napad na Jugoslavijo. Najvažnejši je bil podatek o lokaciji 2–3 oklepnih in nekaj pehotnih divizij, kakor tudi ocena, da bo glavni napad usmerjen proti Kumanovu in Skopju, pomožni pa proti Niši, z verjetno nalogo, da preprečijo umik VKJ proti Grčiji.

Tako se je tudi zgodilo. Enote V. armade VKJ so se posamično pogumno upirale pehotnim enotam, niso pa uspeli zaustaviti hitre prodore oklepni sil ...

⁶ SI AS 1931, t. e. 942, mapa 405–13, št. dokumenta 00038–00043 (izjava pred načelnikom KOS-a majorjem Ivanom Puntarjem v Ljubljani dne 21. 5. in 14. 7. 1945) in 00051–00054 (izjava na Udbi v Zagrebu 1949).

⁷ **Albert Ilovar - Kranjc**, pomočnik načelnika ObC VKJ v Ljubljani, po letu 1941 pribočnik majorja Karla Novaka, poveljnika slovenskih četnikov, po letu pripadnik SNV – domobrancev. Vir: Marijan F. Kranjc, *Plava garda*, Pro-Andy, Maribor – 2006.

Dne 14. aprila je v Užiški Požegi prejel ukaz Vrhovnega poveljstva, da skupaj s polkovnikom **Tomštom**⁸ nujno odneseta poveljniku nemški sil v napadu na Jugoslavijo prošnjo za premirje.

Dne 15. aprila sta pismo – prošnjo predala feldmaršalu Weisu, nemškemu poveljniku armadnega skupine Süd–Ost⁹. Slekovec se je potem z nemškim častnikom z letalom podal proti Sarajevu, od koder sta v Beograd prepeljala ministra dr. **Cincar Markovića** in generala **Rađivoja Jankovića**, ki sta potem podpisala akt o brezpogojni kapitulaciji VKJ. V nemško ujetništvo je prišlo 398.000 pripadnikov VKJ.

Po opravljeni nalogi so Nemci majorja Slekovca odpeljali v Valjevo, kjer se je pridružil ostalim ujetnikom. Namreč, štab V. armade je bil zajet 17. aprila v vasi Knjić južno od Kragujevca.

B) Ujetniška vojna taborišča – kraji, razmere in odnosi

Iz Valjeva so Nemci ujete pripadnike V. armade VKJ vodili v razna taborišča (Augsburg, neidentificirano taborišče na Poljskem, da bi jih v drugi polovici oktobra 1941 namestili v dveh taboriščih: v Nürnbergu in Hohenfelsu, po bombardiranju istih pa del ujetnikov še v bližji Hammelburg. V tem taborišču je bil tudi član protifašističnega komiteja.

V začetku je bilo v teh taboriščih okrog 9.000 oficirjev in podoficirjev VKJ, pretežno Srbov in Črnogorcev. Najstarejši general je bil nominalni poveljnik taborišča. Imel je svoj štab in številne sodelavce. V vsaki baraki (bataljonu) je bil imenovan poveljnik, ki je imel svojo sobo (pisarno) in razne privilegije (posilnega).

Po obisku ministra **Milana Ačimovića** iz Nedičeve vlade se je med vojnimi ujetniki začela politična diferenciacija. Uradno je 89,5 % ujetnikov podpiralo četnike generala **Draža Mihajlovića**. Slovenci se niso opredeljevali za četnike, zato so bili seveda izpostavljeni celo šikaniranju.

Od 2.800 ujetnikov je protifašistično resolucijo podpisalo samo 250 častnikov (tudi Slekovec).

Slovencev je bilo v začetku okrog 800, pa so jih Nemci razdelili v tri kategorije:

- italijanske državljane (bivališče imeli v Ljubljanski pokrajini, tudi Slekovec),
- folksdojčere in

⁸ **Franc Tomše**, topniški polkovnik, na generalskem položaju načelnika V. armade, po vrnitvi iz nemškega ujetništva se ni aktiviral. Bil je sin Joža Tomšeta pl. Savskidol, titularnega feldmaršalporočnika AOV. Polkovnika Tomšeta so, po izjavi Slekovca, zajeli petokolonaši, po drugi inačici pa je zbolel in je tako major Slekovec, napačno imenovan kot »Slokovec«, sam sodeloval pri spremljanju Cincarja in Jankovića s Pala v Beograd.

⁹ Netočno! Generalpolkovnik Walter-Otto Weiss je bil poveljnik 2. armade Wehrmachta, pred katerim je 17. 4. 1941 v Beogradu podpisana brezpogojna kapitulacija VKJ.

- Vindišarje (Štajerce in Korošce).

Ujetniki so bili popolnoma izolirani, saj niso imeli dostopa do dnevnih informacij. Kakšne novice so prinašali samo novinci. Partizanskih ujetnikov ni bilo v tem taborišču.

Nazadnje je v taborišču ostalo okrog 60 Slovencev, saj so večino Nemci poslali v razna kazenska (delovna) taborišča. Večina Slovencev se je v domovino vrnila s prvim transportom (skupaj: 1.100 vojakov in podčastnikov ter 1.100 častnikov). V Nemčiji so ostali štirje majorji – Slovenci (**Škarlovnik**, **Pukmajster** in brata **Zimmermann**).

C) Zaslišanja s strani Gestapa in Ovre – ponudbe za tajno sodelovanje in zavrnitev

Podpolkovnik Slekovec je bil o svoji obveščevalni dejavnosti proti Italiji in Nemčiji dvakrat zaslišan s strani mešane preiskovalne komisije, ki so jo sestavljali dva italijanska častnika Ovre v civilni obleki na čelu z karabinjerskim kapetanom **Onnisom**¹⁰ (iz Ljubljane) in dva gestapovcu, od katerih se je vodja predstavil kot **Kleinlein**.

Najprej so ga 4. 12. 1941 1942 poslali v Lienz, Avstrija, »francosko« taborišče, kjer je bil 3 mesece v zaporu in v popolni izolaciji. Šlo je za taborišče francoskih vojnih ujetnikov.

Prvo zaslišanje marca 1942 je potekalo takole: gestapovec Kleinlein je zahteval kompletne podatke o delovanju ObC v Ljubljani, kar je Slekovec zavrnil, češ da je bil v Ljubljani samo leto dni.

Potem mu je Kleinlein pokazal originalno poročilo generala **Dragoslava Milosavljevića**, načelnika obveščevalne uprave GŠ VKJ, poslano načelniku GŠ VKJ generalu **Petru Kosiću** o kontroli ObC na Sušaku, v Jesenicah in v Ljubljani, v katerem so bili izrečene pohvale majorju Slekovcu in kapetanu **Vladimirju Simončiču**, a graja podpolkovniku **Branku Plhaku**, ki je bil zato premeščen v Skopje. Priložen je bil tudi seznam 50 tajnih sodelavcev, za katere so gestapovci hoteli zvedeti ali so nedolžni ali pa jih bodo obsodili na smrt, krivdo pa bodo prevalili na njega. Slekovec se je izgovoril, da ne pozna nobenega. Navedel je tudi izjavo generala Milosavljevića, da v Ljubljani ni obstala sodelavska mreža. Nazadnje se je gestapovec omejil samo na Gorenjsko in je hotel zvedeti ali so bili aktivni sodelavci: rez. kapetan s Kranjske Gore, učitelj na Jesenicah, kdo je sodeloval v sabotažni akciji na prelazu Brenner in kakšno je bilo sodelovanje z Britanci. Slekovec se je izgovoril, da pilotu – kapetanu res pomagal, da ni šel na vajo v Beograd, temveč v Ljubljano, učitelja na Jesenicah pa verjetno pozna kapetan Simončič, ki je bil načelnik na Jesenicah, nobene sabotažne akcije na Brennerju gotovo niso izvršili, z Britanci pa sploh ni imel nobenih stikov. Gestapovec z odgovorom ni bil zadovoljen. Na koncu pa še vprašal kje je imel Slekovec pisarno – na Dvornem trgu, je sledil odgovor.

¹⁰ **Anacleto Onnis**, karabinjerski kapetan, med leti 1941–1943 načelnik protiobveščevalnega centra v Ljubljani. Vir: Marijan F. Kranjc, *Legendarni slovenski obveščevalci*, Pro-Andy, Maribor – 2011.

Kapetan Onnis se je najprej pohvalil, da so na tržaškem procesu decembra 1941 izkoristili številne podatke, ki so jih zasegli ali pa zvedeli prek kapetanov Ilovarja in **Lesjaka**¹¹, ki sta prestopila na italijansko stran.

Hotel pa je zvedeti še naslednje podatke:

- Ali je bil dr. **Lavo Čermelj** tajni sodelavec? Odgovor: ne, bil pa je kot šef Mirovnega inštituta ObC dolžan pošiljati podatke o prihodu vsakega begunca s Primorske.
- Ali so bil tajni sodelavci: župan iz Rateče–Planica, **Peter Bizjak** iz Kranjske Gore, **Danilo (Josip?) Zelen** in **Ljubo Ravnikar**. Odgovor: nobeden ni bil sodelavec, le Peter Bizjak je imel ukaz iz Beograda, da opravlja dolžnost »tajnega agenta«. Dodatno je pojasnil naslednje: župana v Planici je obiskal zaradi tega, ker je njegova soproga ob ogledu smučarske tekme izgubila šubaro; z Zelenom je bil večkrat na lovu v Begunjah; od Ravnikarja pa je kupil dve slike, ki jih ima v stanovanju.
- Ali pozna in kje se nahajata dr. **Čok** in **Rudolf**? Odgovor: verjetno v Egiptu.
- Ali so bili sodelavci: poštar **Sfiligoj**, carinik **Simenšek** in **Grom**. Odgovor: Sfiligoj jih je poučeval o telefonsko-telegrafskih zvezah; carinik Simenšek mu je v Logatcu večkrat nabavil zaboj južnega sadja; Grom pa je bil študent prava, kateremu je nekajkrat posodil brezplačno železniško karto do Beograda, kjer je polagal izpite – nobeden od njih pa ni bil sodelavec.
- Kapetan Onnis mu je ob tej priliki tudi povedal, da je Zelen naredil samomor, ko so ga obkolili.
- Slekovec je lahko tudi zaključil, da so kapetana Ilovar in Lesjak ter narednik Rožanc mnoge podatke posredovali kapetanu Onnisu.
- Po polurnem posvetovanju sta se oba šefa vrnila, pa je najprej gestapovec Kleinlein ponudil Slekovcu tajno sodelovanje pod ugodnimi pogoji, rekoč, da njegova pomočnika Ilovar in Lesjak s številnimi sodelavci prizadevno sodelujejo v borbi proti komunistom in partizanom. Podpolkovnik Slekovec je zavrnil ponudbo, rekoč, da ne more prelomiti svoje častniške prisege, da se Kralj nahaja pri zaveznikih. Menda je dokaj pogumno navedel primer **Hermana Göringa**, ki je nekoč zapustil Hitlerja, pa je kljub temu dobil čin maršala.
- 15. 5. 1942 so ga vrnil v Nürnberg.

Po povratku je o prednjem obvestil samo generala **Bora Joksimovića**, zadnjega načelnika obveščevalne uprave GŠ VKJ, ki ga je tudi pohvalil, da je zavrnil ponudbe o tajnem sodelovanju z Gestapom in Ovro. Le-ta mu je tudi povedal, da je seznam njihovih tajnih sodelavcev Nemcem verjetno predal podpolkovnik **Uglješa Popović**, ki je že 9. aprila zbežal iz Beograda in pozneje nagovoril nekega pilota, da ga prepelje v Kairo – za nagrado pa mu je izročil polovico zlata, ki ga je ukradel iz sefa obveščevalne uprave GŠ VKJ!

¹¹ **Josip Lesjak - Lampe**, kapetan VKJ, pomočnik načelnika ObC VKJ v Ljubljani, po letu 1941 pomočnik majorja Karla Novaka, 1942 likvidirali domobranci zaradi suma sodelovanja s partizani. Vir: Marijan F. Kranjc, *Plava garda*, Pro-Andy, Maribor – 2006.

Čez dva meseca, 15. 7. 1942, so ga poslali v »rusko« taborišče v Spittal na Dravi, Avstrija, kjer so bili sovjetski vojni ujetniki. Dva tedna je bil v popolni izolaciji, vseeno pa je v pogovorih s sovjetskimi vojnimi ujetniki – častniki, ki so govorili nemški, zvedel o razmerah v Sovjetski zvezi zanimive podatke. Po povratku v Nürnberg je o tem predaval svojim, ko pa mu to **Gojko Jovanović**, polkovnik in predavatelj z obveščevalnega tečaja svetoval, da prekine s temi predavanji, je napisal kratko brošurico, ki je krožila med sojetniki.

- Konec julija 1942 ga je obiskala ista ekipa. Najprej so mu pokazali številne fotografije oseb in hoteli zvedeti ali koga od njih pozna. Nekatere od njih je res poznal, vendar za nobenega ni povedal, da je bil njegov tajni sodelavec.
- Oba šefa sta tokrat ponovila ponudbo o tajnem sodelovanju, obenem jo tudi materialno ovrednotila. Tako sta mu ponudila 100.000 švicarskih frankov na bančni račun ali na roko in bivanje družine v Švici. Podpolkovnik Slekovec se je zahvalil na ponudbi, rekoč, da je kot častnik VKJ ne more sprejeti!
- Vrnili se ga v taborišče v Nürnbergu.
- Ko je bilo taborišče bombardirano, so ga premestili v bližnji Hammelburg (kapetan I. razreda Savo Janković, član taboriščnega komiteja).
- Dne 28. 4. 1945 so taborišče osvobodili enote 54. oklopne divizije ZDA.
- V domovino se je vrnil s prvim transportom sredi maja 1945.

V protiobveščevalnih službah je veljalo pravilo: kdor na zaslišanju izjavi, da mu je ponujeno tajno sodelovanje s tujo obveščevalno službo, pa to ni sprejel – verjetno temu ne bo nihče povsem verjel, saj bo vedno obstajal sum – kaj pa, če je vseeno pristal?

To se je, žal, zgodilo tudi podpolkovniku Slekovcu, saj so kosovci in oznovci leta 1945 imeli sovjetske inštruktorje! Pri Nkvd-eju pa je bila praksa, da so že zaradi navadnega suma pošiljali ljudi v Sibirijo ali na strelišče!

Šele leta 1949 je podpolkovniku Slekovcu uspelo dokazati, da je bil docela iskren, saj se je v rekonstrukciji obveščevalne službe VKJ predstavil kot izredno sposoben obveščevalec!

III. Vojaški obveščevalec in načelnik ofenzivnih obveščevalnih centrov VKJ

A) Opredelitev za vojaško obveščevalno službo¹²

V avtobiografiji ali zapiskih o podpolkovniku Dragu Slekovcu ni nobenega namiga kdaj in zakaj se je odločil za vojaško obveščevalno službo. V začetku svoje častniške kariere je bil predvsem poveljnik strojniških (mitraljeških) enot, ki so v večini primerov odločilno posegale v bojne spopade, največkrat iz zased, pa tudi v zaledju sovražnika. Ker je ognjene položaje izbiral in določaj poveljnik enote, je logično, da je moral poprej podrobneje ugotoviti stanje, namere in položaje nasprotni strani. V vojski zato ne pravimo zaman, da je dober poveljnik enote tudi dober obveščevalec!

Iz kadrovskega dokumenta je tako razbrati, da je podporočnik Slekovec že leta 1920 v Koroškem odredu, torej po prestopi iz avstro-ogrske v Vojsko SHS oz. Vojsko Kraljevine Jugoslavije prvič opravljal naloge pribočnika poveljnika za obveščevalne naloge, da bi se potem čez nekaj let odločil za obveščevalno službo, ki je potekalo takole:

- peh. poročnik – zastopnik pribočnika poveljnika 39. pehotnega polka v Celju od 2. 12. 1925 do 1. 12. 1926;
- peh. poročnik – poveljnik 6. čete 39. pehotnega polka v Celju od 2. 12. 1926 do 15. 12. 1927;
- peh. kapetan II. razreda – v. d. pribočnik poveljnika 39. pehotnega polka v Celju od 16. 12. 1927 do 23. 3. 1930;
- peh. kapetan II. razreda – na službi v obveščevalnem odseku poveljstva pehote Jadranskega divizijskega območja v Splitu od 23. 3. 1930 do 13. 1. 1932;
- peh. kapetan I. razreda – poveljnik 48. obmejne čete v Logatcu od 18. 1. 1932 do 25. 5. 1937;
- peh. major – na službi v Obveščevalnem oddelku Glavnega GŠ VKJ (štab 2. planinskega pehotnega polka) – načelnik obveščevalnega centra na Sušaku od 5. 6. 1937 do 26. 6. 1940;
- peh. major – na službi v Obveščevalnem oddelku Glavnega GŠ VKJ (v štabu Dravskega divizijskega območja) – načelnik obveščevalnega centra v Ljubljani od 26. 6. 1940 do 1. 4. 1941;
- peh. major – na službi v Obveščevalnem oddelku Glavnega GŠ VKJ (načelnik obveščevalnega oddelka v štabu 5. armade v Nišu) od 2. 4. 1941 do 17. 4. 1941, ko je bil zajet s strani nemške vojske.

¹² SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslihanje o JOS*, dokumenti št. 20160425095929- 0002, -0004, -0005 in -0006.

O svoji odločitvi je na zaslišanju v Udbi Zagreb leta 1949 povedal naslednje: »Moj poveljnik polka **Jovo Naumović**¹³ je bil iz Celja premeščen na dolžnost poveljnika brigade Jadranske divizije (divizijskega območja v Splitu, premeščen konec leta 1929, opomba avtorja), a ker sem bil pri njem štiri leta pribočnik polka (za obveščevalne zadeve, opomba avtorja), je dobil nalogo, da reorganizira obveščevalno službo na sektorju Zadra in Lastova (pod italijansko zasedbo, opomba avtorja), je zahteval, da me postavijo na to dolžnost«.

Mladoporočenca sta se z veseljem odpravila na jadransko obalo ...

B) Načelnik ObC Split

V Splitu je bil sedež poveljstva Jadranskega divizijskega območja, tudi ObC VKJ.

Pehotni kapetan II. razreda Drago Slekovec je bil postavljen za načelnika obveščevalnega odseka poveljstva pehote Jadranskega divizijskega območja. Dejansko je bil od 23. 3. 1930 do 13. 1. 1932 načelnik ObC VKJ v Splitu.

Zamenjal je dotedanjšega načelnika odseka, polkovnika **Linusa Dekaneva**¹⁴, tudi Slovenca in Maistrovega borca, ki pa je dokaj slabo opravljal svojo dolžnost, saj ni imel nobenega tajnega sodelavca. Imel je samo nekega znanca v Trstu, »obveščevalna« poročila pa je pisal na osnovi pisanja italijanskih časopisov o dogajanjih v Dalmaciji.

Ker so Italijani ravno tedaj začeli utrjevati Zadar in otok Lastova, je Slekovec imel nalogo, da ugotovi za kakšne utrdbe gre in njihova slaba mesta. Ker pa ObC Split sploh ni imel nobene mreže tajnih sodelavcev, je novi načelnik moral vzpostaviti najprej mrežo sodelavcev in informatorjev. To mu je kmalu uspelo, še več, uspel je tudi plasirati dvojnika v italijanski obveščevalni center v Zadru, kar je bil nedvomno velik uspeh mladega načelnika centra. Imel je naslednje tajne sodelavce oz. zaupnike, kakor so jih uradno imenovali:

- **Žuvela**, po rodu iz Vela luke na Korčuli, učitelj v okolici Zadra, pridobil je za sodelovanje nekaj voznikov kamionov v Zadru, ki so prevažali gradbeni material za vojaške objekte – utrdbe v izgradnji;
- delovodja na občini v Ninu;
- pomočnik hotelirja v Biogradu na morju;
- **Omer**, sin davčnega uradnika iz Splita, ki je imel sorodnika – italijanskega obveščevalnega častnika **Deveskovia**, pripadnika ObC v Zadru, plasiranje Omera uspelo, imel tri veznika: **Cocolia**, uslužbenca konzulata v Splitu, **Blaža Ljivačevića** s Pašmama in **Giadomenica Krstulovića**, iz Splita, sorodnika **Vicka Krstulovića**, partijskega funkcionarja v Dalmaciji;
- špediter iz Metkovića, med katerimi so Italijani imeli nekaj agentov, ki so potovali po Bosni.

¹³ **NAUMOVIĆ, Jovan**, 1879–1945, armadni general VKJ, v čin brigadnega generala povišan 1. 4. 1928, poveljnik Jadranske pehotne brigade od 6. 12. 1929 do 16. 9. 1930. (Vir: Mile Bjelajac, *Generali in admirali Kraljevine Jugoslavije 1918–1941*, INZ Srbije, Beograd – 2004.

¹⁴ **DEKANEVA, Linus**, 1884–1953, pehotni brigadni general VKJ, Maistrov borec, kraljev pribočnik, pomočnik poveljnika Šumadijskega divizijskega območja in glavni inšpektor pehote GŠ VKJ. (Vir: Marijan F. Kranjc, *Slovenska vojaška inteligenca*, Grafis Trade, Grosuplje – 2005.

Sodeloval je tudi s **Stanoje Simićem**, jugoslovanskim konzulom v Zadru, ki je imel na zvezi italijanskega podčastnika na službi v Zadru, od katerega je prejemal zanimive vojaške podatke in jih tudi posredoval kapetanu Slekovcu.

Konec januarja 1932 je bil pozvan na obveščevalni tečaj pri obveščevalni upravi GŠ VKJ v Beogradu, pa ga je v Splitu zamenjal kapetan **Milorad Šaponjić**, istega pa kasneje kapetan **Pilić** iz Splita (oče je bil lastnik ladijske družbe).

C) Poveljnik 48. obmejne čete v Dolnjem Logatcu¹⁵ od 18. 1. 1932 do 25. 5. 1937 (prvi obveščevalni stiki z Danilom Zelenom, vojaškim vodjem TIGR-a)

Povsem je očitno, da so bili v obveščevalni upravi GŠ VKJ zelo zadovoljni z delom in uspehi mladega pripravnika v obveščevalni stroki. Zato so ga najprej premestili na težišče obveščevalnega delovanja proti Italiji oz. na strateški smeri Ljubljana–Postojna–Gorica. Tako je kapetan Slekovec 18. 1. 1932 postavljen na dolžnost poveljnika 48. obmejne čete v Dolnjem Logatcu, ki je pokrivala sektor od Sovodenj (severno od Žiri) do Unca, v dolžni 49, 5 km in »globini« 20–30 km na italijanski strani – Slovenskem Primorju! Sektor je bil razdeljen na dva dela, pa sta tako na delu Žiri–Hotedršca delovala poročnika **Cenić Nikola**, Makedonec in **Drljević Miloš**, Črnogorec, na delu od Hotedršca–Unec pa kapetan **Kršanac Vaso**, tudi Črnogorec.

¹⁵ SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslišanje o JOS*, dokumenti št. 20160425095929-0006, -0007, -0008, -0009, -00010, -00011, -00012 in 00013 ter dokumenti o *Danilu Zelenu*: 00011, - 00013, -00020, -00048, -00049 in -00050.

Kapetan D. Slekovec (na levi), Logatec, 1935
(Vir: zasebni album A. Slekovca)

Po prihodu na omenjeno dolžnost je kapetan Slekovec dobil nalogo, da organizira obveščevalno službo v omenjenem sektorju in omogoči prenos orožja in streliva za potrebe organizacije »Istrskih beguncev«, katere člani bodo delovali kot diverzanti v slučaju vojne z Italijo, kar pa sta tedaj neposredno vodila **prof. Rudolf**, menda tudi sodelavec francoske obveščevalne službe in **Branko Plhak**, načelnik ObC VKJ v Ljubljani.

Seveda so kapetana Slekovca kmalu zatem pozvali v Beograd na obveščevalni tečaj, ki je trajal mesec in pol, od 1. marca do 15. aprila 1932. Tečajnikom so izkušeni vojaški obveščevalci iz obveščevalne uprave GŠ VKJ predavali naslednje predmete:

- Ofenzivna vojaška obveščevalna služba – polkovnik **Aračić**, tedaj načelnik obveščevalne uprave GŠ VKJ;
- Način dela z agenti in zaupniki¹⁶ – kapetan **Kolb** in major **Klišanić**, oba iz obveščevalne uprave GŠ VKJ;
- Defenzivna vojaška obveščevalna služba – podpolkovnika **Stojilković** in **Gojko Jovanović** ter major **Kličević**, vsi trije iz obveščevalne uprave GŠ VKJ;
- Propaganda – podpolkovnik Gojko Jovanović;
- Kriptografija – podpolkovnik Gojko Jovanović.

Tečajniki so bili naslednji: **Ostojić Nikola**, kapetan iz ObC Ljubljana, **Stanković Žika**, kapetan iz ObC Maribor, **Popović Uglješa**, konj. kapetan iz ObU GŠ VKJ in **Vonzović**, polkovnik iz ObC Zagreb.

Pred njim so obveščevalni tečaj obiskovali tudi: **Simončič Vladimir** in **Janković Savo**, kapetan, oba kapetana iz ObC Ljubljana ter **Tomić Mirko** iz ObC Maribor.

¹⁶ »Agent« je bil tajni sodelavec doma in v tujini, ki je bil plačan, »zaupnik« pa je bil prostovoljec, ki je sodeloval iz patriotizma – definicije iz predavanja generalštabnega kapetana Kolba.

Kapetan Slekovec je organom Udbe Zagreb leta 1949 povedal, da je imel v Logatcu naslednje zaupnike:

- **Dr. Ernest Demšar**, zdravnik v Žireh, imel je številne veze na obeh straneh meje;
- **Potočnik Filip**, trgovec v Žireh;
- **Šef finančne straže** v Hotedršci;
- **Vitezica Marjan**, šef carine v Planini, kasneje sta tudi na Sušaku imela stike;
- **Gostiša Drago**, posestnik, Gorenji Logatec;
- **Pivk Andrej** iz Črnega vrha, zadolžen za prenos propagandnega materiala, sicer zaupnik Zelena, ki ga je prepustil podpolkovniku Slekovcu;
- **Dr. Ambrožič**, iz Postojne – držal na zvezi poročnik Drljevič;
- **Maks** iz Sorice, na vezi držal poročnik Drljevič;
- **Žun**, poveljnik obmejne policije;
- **Zelen Danilo (Josip)**¹⁷, vodja trojke, član tudi **Ljubo Ravnikar**.

Na plaži: Ljubo Ravnikar, Drago Slekovec in Danilo Zelen, Selce, 1939
(Vir: zasebni foto-album, A. Slekovec)

V sodelovanju s policijo so v tem obdobju odkrili v Hotedršci italijansko vohunko **Ivanko Nagode**.

D) Načelnik ObC Sušak: od 5. 6. 1937 do 26. 6. 1940

Ukaz o premestitvi je glasil: pehotni major Drago Slekovec, na službi v Obveščevalnem oddelku Glavnega GŠ VKJ (štab 2. planinskega pehotnega polka) – načelnik obveščevalnega centra na Sušaku ...

¹⁷ **Danilo Zelen** je imel dva brata – prvi je umrl kot petletni otrok in **Milovana** (1909–1944, kot član četniške DOS je bil ustreljen v Trstu) in štiri sestre. V pogovorih z operativci Kosa, Ozne in Udbe leta 1945 in 1949 je nekajkrat omenjal »**Josip Zelen**« namesto »Danilo Zelen«, pa se zdi, da je šlo za pomoto.

Dolžnost je prevzel junija 1937 od polkovnika **Luke Jesetrovića**, ki je bil pravzaprav odstavljen zaradi slabega vodenja tega centra, medtem ko je bil predhodnik, general **Damnjanović**¹⁸ bil zelo uspešen. Sušak je bil obveščevalni center III. kategorije.

Center je bil dobro prikrit, saj je major Slekovec na novi lokaciji najel manjšo vilo, ki je imela dva vhoda, zadržali pa so prejšnjo pisarno v upravni enoti, kjer je uradoval nek nižji uslužbenec. Novi načelnik se je predstavljal kot **Slavko Sušnik**, trgovski predstavnik firme Impex iz Beograda. Njegov pomočnik je bil kapetan I. razreda **Draganić**. Center je imel dva osebna avtomobila znamke *Area* in *Škoda*. Center je mesečno prejemal od 5.000 do 10.000 dinarjev za plače in nagrade agentom. Šef centra je vsa poročila podpisoval s šifro »IVX«, v poročilih pa so vedno šifrirali tudi vse države in kraje, pa se tako ni moglo ugotoviti iz katere države je prišlo poročilo agenta v tujini.

Novi načelnik centra je dobil dve posebni nalogi: organizirati poseben podcenter za spremljanje italijanske vojne mornarice, kakor tudi najnovejše doktrinarne in formacijske spremembe v italijanski vojski nasploh.

Vzpostavil je uspešno sodelovanje s podpolkovnikom Vodopivcem, poveljnikom obmejne čete na Sušaku, s šefom mestne **dr. Lipovčakom** in obmejne policije **Antičevićem**, carinarnice in drugimi organi. Tako so uspeli odkriti vohunjenje nekega podčastnika iz 2. planinskega polka, kakor tudi vohunsko skupino, ki jo je vodila Curie Tubeau, soproga glavnega kirurga iz Reke, obsojena na 20 let zapora.

Major Slekovec je v treh letih vzpostavil solidno agenturno in zaupniško mrežo, in sicer:

Agentura na Reki:

- Glavni agent je bil **Belen Josip**, bivši predavatelj v avstro-ogrski pomorski akademiji, tudi srbski častni konzul na Reki, lastnik pomorske agencije »Belen in drugi«, prejemal je mesečna plača od 5.000 do 10.000 dinarjev, imel je zaupnike na različni področjih, in sicer:
- **ing. Martinelich** (ladjedelnica), **ing. Šmidih** (tovarna torpedov), pošiljala st poročila o proizvodnji in tehnoloških spremembah;
- **Špinčič**, referent za vojaške zadeve na občini Reka;
- **Simčić** – zveze v italijanski diviziji »Fernare«;
- **Martin**, električar v ladjedelnici v Pulju;
- delavec v tovarni podmornic v Monfalcone;
- **Rusić**, pomorski častnik v Trstu (poročal tudi britanskemu IS);
- mornar na vojaški ladji »Monte Cucoli«;
- **Potočnik Franc**, direktor »Eksporta« v Ljubljani, pomorski častnik VKJ, pozneje podpolkovnik JLA (Slekovec se je 1946 zaposlil v tem podjetju).

¹⁸ V VKJ je bilo šest generalov s priimkom Damnjanović, vendar ga nisem mogel identificirati, ker niso omenjene vse dolžnosti, posebno ne v obveščevalni službi. Verjetno je šlo za **Damnjanović Miodraga** (1893–1956), brigadnega generala, ki je bil med leti 1930–1932 vojaški ataše v Avstriji in na Madžarskem.

Agentura v Ilirski Bistrici:

- glavni agent je bil **Cuber Ivan - Žiga** (psevdonim), brivec, Čeh, z mesečno plačo okrog 1.500 dinarjev;
- z mrežo zaupnikov je pokrival sektor Trst–Postojna–Klana, poročal o vseh vojaških objektih, pošiljal je tudi fotografije.

Agentura v Klani:

- glavna agenta sta bila brata **Martinac (Medvedić)**, lastnika žag v Klani;
- »pokrivala« strelišče v Klani – poročilo o uspehu vsake vojaške enote;
- kurir **Škvarća**, delal tudi za generala Damnjanovića.

Agentura v Benetkah:

- glavni agent je bil **Andjelko**, pošiljal podatki iz vojaškega dela pristanišča, prejemal plačo mornarja;
- preko **Antičevića** posredoval podatke iz Ancone prek mornarja na ladji »Beograd«.

Agentura v Bernu, Švica:

- glavni agent je bil **Vilhar Nikola**, po rodu iz Sušaka, oče lastnik žag, poliglot, konzul Španije na Sušaku, agent od 1937 – imel je odlične zveze v italijanski vojni mornarici;
- posrednik s francosko OS – zveza v Bernu: **dr. Ruenther**, Bern, Waddsteg »Presse agenture Ines«, posredoval podatke o italijanski vojni mornarici, zvezo je odobril general **Simović**, načelnik GŠ VKJ (Slekovec se je 1939 v Ogulinu sestal s francoskim vojaškim atašejem Bethvarolom radi dogovora).

Zaupniki (osebne zveze:

- **Baldo Cijan**, predstavnik italijanske tovarne celuloze v Jugoslaviji – pošiljal podatke o italijanski industriji;
- **Marjan Vitezica**, carinik na Sušaku, potoval s italijanskimi kolegi po Italiji, poslal 150 fotografij vojaških objektov, svojo ljubico Sušić nagovoril, da je vzpostavljala stike z italijanskimi častniki – prinesla na kopiranje okrog 40 vojaških knjig in pravil, za vsako dobila 200–300 lir;
- soproga Vilhar Nikole, ki je živela na Reki, je poročala o novicah iz visoke družbe na Reki;
- **dr. Orlić**, odvetnik na Sušaku, lastnik nočnih barov »Sarajevo« in »Pariz«;
- **Volf**, trgovec, razna poročila;
- **Braun**, hotelir, razna poročila;
- **Mihovil Poglajen**, mehanik, popravljaj pisalne stroje – prinašal uporabljen indigo;
- **Kralj**, hotelir v Opatiji – veze v diviziji »Carnera«;
- **Gnus Ivan**, pošiljal podatke o fortifikacijskih objektih;
- **Ivan Zelenko**, portir na jugoslovanskem konzulatu v Reki – posredoval poročila dveh bratov: iz Pazina o topniškem polku in iz Farad Isonzo o bersaljerskem polku;
- **Nikša Zuech**, kapiten ladje »Kralj Aleksandar«, posredoval poročila iz Benetk;
- **Zelen Danilo (tudi Josip)**, iz Senožeča, se je pri njem skrival 1939, ko je bila za njim razpisana tiralica.

Avgusta 1940 je po ukazu ObU GŠ VKJ dolžnost predal kapetan I. razreda **Savi Jankoviću**, ki je bil pred tem na službi v poveljstvu Triglavске divizije v Ljubljani.

E) Načelnik ObC Ljubljana

Dolžnost načelnika ObC VKJ v Ljubljani je major Slekovec Drago prejel maja 1940 od dotedanjega načelnika podpolkovnika **Branka Plhaka**, ki je bil s strani načelnika obveščevalne uprave GŠ VKJ generala **Milosavljevića** ocenjen negativno, pa je takoj zatem odstavljen, saj je inšpekcija ugotovila slabo delovanje in finančne malverzacije. Podpolkovnik Plhak je bil premeščen na dolžnost načelnika obveščevalnega odseka III. armade v Skopju¹⁹. Major Slekovec je do septembra 1940 zadržal še položaj načelnika ObC na Sušaku, katerega je šele septembra 1940 predal kapetanu I. razreda **Sava Jankoviću**, do tedaj na službi v Ljubljani.

Branko Plhak (1897–1941)

(Vir: Google, Slike)

Major Slekovec je tudi sam ugotovil, da je bilo stanje v obveščevalnem centru slabo. Konkretno je ugotovil naslednje:

- Mesečna obveščevalna poročila iz Ljubljane so v glavnem ponavljala poročila iz ObC Maribor in na Sušaku, najmanj pa iz samega ObC v Ljubljani;
- Nezadostno obsežna mreža agentov in zaupnikov, pa tudi slabo delo z njimi;
- ObC se je predvsem ukvarjal s pošiljanjem lažnih podatkov (dezinformacij) o utrjevanju »Rupnikove« obrambne črte, kjer je bil načelnik obveščevalne službe major **Predrag Stefanović** (kandidat za načelnika ObC v Ljubljani, ker mu je soproga bila Slovenka), italijanski vojni ujetnik, pozneje podpolkovnik JLA.

Major Slekovec je zato od načelnika obveščevalne uprave GŠ VKJ dobil sledeče naloge:

- reorganizirati delo ObC, predvsem pa oživiti staro in vzpostaviti novo mreže tajnih sodelavcev;
- težiščno spremljati prikrito mobilizacijo italijanske vojske in eventualen priprave za napad;

¹⁹ Štab III. armade so Britanci z ladjo nameravali prepeljati v Aleksandrijo, vendar je ladja naletela na nemško mino. Večina beguncev se je utopila. Branko Plhak je izviral iz ugledne češke družine Juliusa Plhaka (1832–1910) in Marije (1873–1935) ter imel brata Huga in sestre Bertho Eller, Marijo Fišer in Ano Savnik.

- skrbno spremljati premike nemške vojske v Romunijo in Bolgarijo, pa tudi v Italijo;
- napisati elaborat za delovanje obveščevalne službe v vojnem času.

Takoj po nastopu službe je major Slekovec od zaupnika **Frola** iz Rakeka prejel priporočeno pismo v katerem je navedel, da je doslej od Italijanov prejel in poslal v Ljubljano okrog 250.000 din, pa smatra, da bi mu moral ObC priznati nekakšno nagrado v višini 5.000 din, posebno še, ker so ga nedavno Italijani zaprli za mesec dni in preverjali njegovo iskrenost.

Major Slekovec je ugotovil, da dejansko ni bilo nobene evidence o prejetem denarju oz. znesku 250.000 din, nasprotno, našel je samo eno potrdilo za znesek 20.000 din, ki je bil poslan v Beograd, vsa ostala pa so bile ponarejena (nekdo je ob vsoti 1.000 din izbrisal ničlo, da je dobil 100 din, 900 din pa je prisvojil). Sum je seveda padel na podpolkovnika Plhaka iz dveh razlogov: na planini Menini blizu Ljubljani si je zgradil lovsko kočo, in drugo, poleg soproge, je vzdrževal dve metresi v Ljubljani! Preiskovalna komisija, člana sta bila sodni podpolkovnik **Perunović** in podpolkovnik **Uglješa Popović**, je potrdila poročilo majorja Slekovca.

Major Slekovec je takoj uvedel red in poživil delo v obveščevalnem centru. Poleg dveh pomočnikov, so v centru službovali narednik **Rožanc Jože** kot daktilograf in dva policijska agenta: **Kotnik** je vodil kartoteko sumljivih oseb in tiralic (podatke so prejeli iz Beograda), **Čeh** pa je skrbel za varnost centra.

Pomočnikoma je določil sektorje delovanja in skupaj z njima opravil stike z obstoječimi agenti in zaupniki, ko so istim določili konkretne naloge.

Ilovar Berto²⁰, kapetan II. razreda, je dobil sektor: Jezersko–Wolfsberg–Lienz–Brenner–Tarvis–Bogatin, s posebno nalogo, da spremlja tudi premike nemške vojske na vzhodne meje Jugoslavije. Skupaj sta opravila stike z naslednjimi agenti (plačani) in zaupniki (neplačani), in sicer:

- agent iz Celovca, nemški priimek (prej držal stike kapetan Simončič), sorodnik je bil deželni glavar na Koroškem, imel solidne zveze v avstrijski vojski, pošiljal odlična poročila (prehod nemških tankov prek Brennerja – v GŠ VKJ najprej poročilom niso verjeli, potem pa se je pokazala, da so točna), zelo konspirativen (pošiljal poročila na cigaretnem papirju v katere je zvijal cigarete), mesečna nagrada 1.000 do 1.500 din;
- zaupnik, šef finančne kontrole – **Petrović**, Hrvat;
- zaupnik, **župan** občine Rateče – Planica, kmet, zveze na prehodu Brenner, odlična poročila;
- agent **Peter Bizjak**, upokojeni policist, iz Kranjske Gore, zveze v Italiji, mesečno prejemal 1.000 – 1.500 din;
- zaupnik, **Bogataj**, iz Sovodenj, imel pošto, trgovino in gostilno, posredoval dobre podatke iz Tolmina, ni prejemal nagrade;
- zaupnik, **Lavtižar**, rez. kapetan vojnega letalstva, z Bleda, spremljal letalstvo sosednjih držav.

²⁰ **Ilovar Berto - Kranjc**, kapetan II. razreda, po aprilski kapitulacije VKJ je pristopil k slovenskim četnikom, bil pribočnik majorja Karla Novaka, poveljnika, pozneje pristopil k domobrancem, osumljen delovanja za britansko obveščevalno službo, aretiran in poslan v Dachau, kjer je umrl. Do leta 1943 je menda sodeloval s karabinjerskim kapetanom Onnisom.

Lesjak Franc²¹ je dobil sektor delovanja: Bogatin–Tarvis–dolina Soče–Venecija–Trst–Postojnam, s posebno nalogo, da spremlja prikrito mobilizacijo italijanske vojske na zahodni meji Jugoslavije. Major Slekovec mu je predal vse svoje sodelavce iz 48. obmejne čete v Logatcu in skupaj opravila stike z naslednjimi:

- zaupnik **Karlo Demšar**, sin mesarja in gostilničarja iz Žireh, dobre zveze v Idriji, ni prejemal nagrade;
- agent **Frol**, lastnik bifeja v Planini pri Rakeku, odlične zveze na Primorskem, mesečna nagrada 1.900 – 2.000 din;
- zaupnik **Simončič**, šef carine v Planini, dobra poročila;
- zaupnik **Strgar**, šef obmejne policije.

Major Slekovec je osebno imel na vezi naslednje zaupnike:

- **dr. Lavo Čermelj**, predsednik Manjšinskega inštituta in organizacije Istrskih beguncev, imel številne veze na Primorskem, če je prišel kakšen znanec, ga je poklical po telefonu, nagrade ni prejemal;
- **Rejec Albert** (predal podpolkovnik Plhak kot zaupnika);
- **Zelen Danilo** (omenjen tudi kot **Josip**), iz Sušaka premestil v Ljubljano, nadaljevala sodelovanje, nagrade ni prejemal, financiran iz Beograda;
- **Franc Snoj**, koncipient pri odvetniku dr. Dragu Marušiču v Ljubljani, begunec, odlične veze, brez nagrade, maja 1945 postal prvi minister za promet in pošte, kasneje obsojen v skupini Nagodeta;
- **Ivo Gospodnetič**, Istran, študent tehnike, bil uslužbenec na hrvaškem konzulatu, odlične veze v Istri, brez nagrade;
- **Grom**, študent prava, pozneje profesor v Ptujju, posredoval podatke iz Trsta in Gorice ter letališča v Mirni;
- **Sfiligoj**, poštni uslužbenec, veze v Trstu in okolici;
- **mornariški podčastnik – radiotelegrafist agencije Avala**²², izdelal radijsko postajo, prisluškoval po celi Evropi, predvsem v Italiji;
- **Jeranča**, kontrolor policistov;
- **Vrečar**, pripadnik politične policije.

Leta 1941 je iz obveščevalne uprave GŠ VKJ dobil strogo zaupno nalogo, da zelo diskretno opravi kontrolo primera gestapovskega vohuna – narednika **Lazića** iz Celja. Obenem naj bi zvedel, da je general **Stefanović**²³, poveljnik Dravskega divizijskega območja prejel od konzula v Celovcu filmske posnetke o nemški šifri in zaupnih dokumentov, ki jih je sodelavec dobil od nekega gestapovca!

²¹ **Lesjak Josip - Lampe**, kapetan II. razreda, po kapitulaciji VKJ je pristopil k slovenskim četnikom in bil prvi pomočnik majorja Karla Novaka, poveljnika, zaradi suma sodelovanja s partizani so ga jeseni 1942 umorili domobranci v Bizoviku zaradi suma, da je sodeloval s partizani. Menda je sodeloval s karabinjerskim kapetanom Onnisom.

²² Verjetno je šlo za enega od odličnih radioamaterjev: **Viktor Hassl, Ivan Bricelj, ing. Vinko Štembov** ali **Mirko Saks**, ki so pozneje pristopili k slovenskim četnikom ...

²³ **Stefanović P. Ljubomir**, divizijski general VKJ (1889–1971), od 23. 10. 1940 poveljnik Dravskega divizijskega območja v Ljubljani.

Vsekakor je šlo za primer **Emila Wedama**, poročnika Abwehra iz Celovca, dejansko vrhunskega tajnega sodelavca podpolkovnika Slekovca²⁴, ki ga je uspešno skrival pred Gestapom, Ovro, tudi Kosom in Udbo!

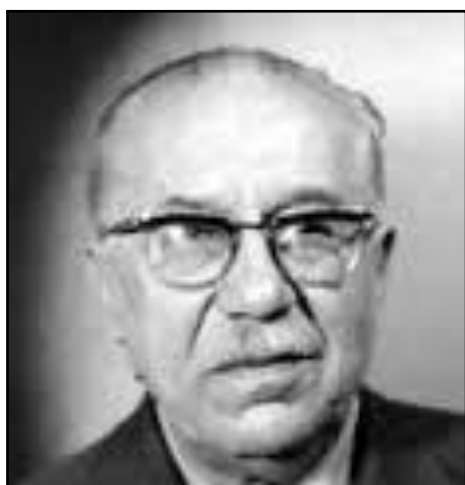
Prek Wedama je **prvi zvedel za točen datum napada Nemčije na Jugoslavijo** in poročal GŠ VKJ. Drugi je bil polkovnik Vladimir Vauhnik, vojni ataše v Berlinu ...

Poleg odločne podpore primorskim tigrovcem v njihovi borbi proti italijanskemu fašizmu, je tudi ta uspeh dokaz, da je bil podpolkovnik Drago Slekovec vrhunski obveščevalec VKJ!

Podpolkovnik Slekovec je kot izvrsten strokovnjak opravil tudi »domačo« nalogo, ki mu jo je naložila obveščevalna uprava GŠ VKJ: napisal je obširen elaborat o organizaciji in delovanju obveščevalne službe v Sloveniji, konkretno obveščevalnega centra v Ljubljani in podcentrov v Mariboru, na Jesenicah in Sušaku, kar je delno prikazano v rekonstrukciji Udbe o Delovanju JOS.

²⁴ Marijan F. Kranjc, *Legendarni slovenski obveščevalci*, Pro-Andy, Maribor – 2011, poglavje: **4.1 Emil Wedam – poročnik nemškega Abwehra, tajni sodelavec ljubljanskega vojaškega obveščevalnega centra, slovenski supervohun.**

IV. Vrnitev v Slovenijo – krivični zaključek uspešne obveščevalne kariere – ukrepi slovenske Ozne in Kosa ter hrvaške Udve²⁵

Drago Slekovec (1898–1986)

(Vir: Google, Slike)

Organi Ozne in Kosa JA v Ljubljani so v primeru podpolkovnika Draga Slekovca v obdobju 1945–1947 ter Udve Zagreb leta 1949 napisali večje število dokumentov, ki pa v AS niso ohranjeni. Očitno je bil dosje temeljito očiščen, kar je sklepati iz številčnih oznak, ki manjkajo. Poleg tega so ohranjeni dokumenti napačno zloženi (primer dokumenta št. 00046–00050) in drugi.

Vsi vrnjeni vojni ujetniki so poleg postopka na repatriacijski komisiji (v Nemčiji) šli skozi postopek varnostnih organov v domovini (milice, Ozne, Kosa, Udbe in tudi političnih organov na terenu, tudi Vos-a med okupacijo)²⁶, nekateri pa tudi skozi razne operativne in preiskovalne postopke (tudi Drago Slekovec, osumljen vohunstva).

²⁵ SI AS 1931, MF, koluti III in serija Lm (11 dokumentov) in SI AS 1931, t.e. 942 – mapa 405–13, Zaslivanja o JOS, dokumenti št. 00038–00050.

²⁶ Marijan F. Kranjc. *Legendarni slovenski obveščevalci (in protipbeščevalci)*, Pro-Andy, Maribor – 2011, v poglavju o organizaciji varnostne službe JLA so navedeni naslednji datumi:

- 13. 5. 1944: ustanovitev Ozne,
- 24. 3. 1945: v JA ustanovljen III. odsek Ozne JA,
- 13. 3. 1946: Ozna preimenovana v Udva – podrejena MNZ, v JA ustanovljen Kos JA – podrejen MLO.
- 23. 3. 1955: Kos JA preimenovan v VS JLA (varnostna služba).

Zanimivo je predvsem dejstvo, da je bil podpolkovnik Drago Slekovec že takoj po vrnitvi iz ujetništva oz. prihodu v Ljubljano (21. 5. 1945) zaslišan od načelnika Kosa o glavnem problemu – ponudbi Gestapa in Ovre za tajno sodelovanje. Zdi se, da je bil takšen pristop že prej načrtovan, posebno še, če je iz repatriacijske komisije ali taboriščnega komiteja prišel namig o »interesantnem primeru«, kakor so kosovci v žargonu govorili o sumljivih osebah ...

In Drago Slekovec je to bil, čeprav se tega kot vrhunski obveščevalec sploh ni zavedal! Zaradi sumničenja s strani Kosa in Ozne ni bil sprejet v JA!

Namreč, med ohranjenimi dokumenti ni nobenega uradnega ukaza ali sodne odločitve, zakaj podpolkovnik Drago Slekovec kot vrhunski obveščevalec VKJ ni bil sprejet v JLA. Nenazadnje, bil je tudi tajni sodelavec s psevdonimom »Savinjčan«, pa mu kljub temu ni uspel povratek v novo vojaško strukturo.

Ko sem ohranjene dokumente zložil po vrstnem redu nastanka oz. po datumih, sem šele uspel ugotoviti, zakaj ni bil sprejet v JA (JLA) oz. kdo je o tem odločal! Predvsem pa, kdaj je bila sprejeta ta odločitev – povsem krivična! Toda o tem pozneje.

Ohranjene dokumente (13 po številu) predstavljam po datumu nastanka in s kratko vsebino ter komentarjem:

1) **21. 5. 1945 – Drago Slekovec, izjave pred majorjem Ivanom Puntarjem, načelnikom Kosa v Ljubljani**²⁷ (dokumenti št. 00038–00045 so bili napačno vloženi v mapo dokumentov za leto 1949)

2) **19. 6. 1945 – Poročilo sodelavca »D–2«**

- Stik na učiteljišču v Ljubljani – napovedal zanimivosti o TIGR-u.
- Komentar operativca Kosa: soproga je hčerka nemškutarja, družila se je z italijanskimi oficirji, predvsem s kapetanom **Onnisom**, ki je moža dvakrat obiskal v taborišču.
- Po pisanju tržaškega Picola je kriv za smrt več oseb na tržaškem procesu decembra 1941.
- Zadeva je »zamotana zato jo je treba razčistiti«!
- Slekovec ponudil razgovor o TIGR-u in naslednjič povedal:
 - TIGR je bil povezan z jugoslovansko, britansko in francosko obv, službo,
 - tigrovci so zbirali obveščevalne podatke v Italiji, VKJ je oboroževala trojke,
 - v vodstvu je bil **dr. Lavo Čermelj**, v Ljubljani, z njim lahko naveže stik,
 - pozna številne jugoslovanske, britanske in francoske agente v Sloveniji.

²⁷ SI AS 1931, t.e. 942 – mapa 405–13, *Zaslišanje o JOS*, dokumenti št. 00038–00045.

- Komentar avtorja: pripombe operativca dokazujejo, da sta Ozna in Kos kmalu po prihodu podpolkovnika Slekovca iz nemškega ujetniškega taborišča, zbrala številne podatke, ki pa jih nista preverila, zato tudi predlog za razčiščenje. Razgovor o TIGR-u je bil verjetno iniciran, kar je odgovarjalo politično-partijskim potrebam.

3) **Verjetno julij 1945 – karakteristika informatorja »Savinčan«**

V težko berljivem dokumentu, ki ga je sestavil (v slovenščini) kapetan **Špan Sandi**, verjetno operativec Kosa v Ljubljani, je navedeno, da je major **Drago Slekovec** pristal na tajno sodelovanje iz patriotizma. Gre za bivšega obveščevalnega častnika, ki pa je »nekoliko kompromitiran«. Inteligenten, prizadeven in strogo konspirativen.

Komentar avtorja: Gre za metodološki pristop kosovcev, da je najbolje ljudi angažirati za sodelovanje, ker se je z njimi potem lažje pogovarjati in preverjati (tri izjave).

4) **14. 7. 1945 – Slekovec Drago – izjava o ujetništvu in ponudbi Gestapa in Ovre za tajno sodelovanje**²⁸ (dokument – izjava je bila napačno vložena v mapo iz leta 1949)

5) **19. 7. 1945 – Zadeva Slekovec Drago** (operativna obdelava – pregled zbranih podatkov, Priloga – 1)

Komentar avtorja: Iz dokumenta je vidno, da je bil podpolkovnik Slekovec temeljito zaslišan s strani organa Kosa o nalogah kot načelnik vojaškega obveščevalnega centra na Sušaku in posebno v Ljubljani, saj je navedel nekaj svojih tajnih sodelavcev.

Navedel je tudi nekaj znancev iz taborišča – višjih častnikov v Ljubljani in Beogradu (prek katerih bo Kos lahko poizvedel o njegovem delovanju v ujetništvu).

Izjavil je tudi, da so sredi 1942 v Lienzu in Spittalu z njim opravili razgovor organi Gestapa in Ovre o njegovi obveščevalni mreži v Sloveniji in ga obenem nagovarjali za tajno sodelovanje, kar je obakrat zavrnil!

Seveda pa organi Kosa to niso mogli preveriti niti so povsem verjeli njegovi izjavi, da je zavrnil sodelovanje, saj so v podobnih primerih postopali po doktrini sovjetskega Nkvd-eja (sum kot osnova za operativno obdelavo), pa je bil tako podpolkovnik Slekovec, čeprav že tudi tajni sodelavec, že sredi leta 1945 v operativni obdelavi in leta 1949 v preiskovalnem postopku (in priporu) zaradi suma stikov s tujo obveščevalno službo.

To je pa bil pa tudi **glavni razlog, zakaj ni bil sprejet v JA!**

²⁸ SI AS 1931, t.e. 942 – mapa 405–13, *Zaslišanja o JOS*, dokumenti št. 00046–00050.

Poleg tega, Slekovec ni bil član KPJ, kar je tudi pomenilo, da ne more biti pripadnik varnostne ali obveščevalne službe nove JA, saj je veljala maksima, da sta obe službi glavno orožje Partije!

6) 20. 7. 1945 – Poročilo predsednika taboriščnega protifašističnega komiteja

Ludvik Medvešek, podpolkovnik, predsednik taboriščnega protifašističnega komiteja je za podpolkovnika Draga Slekovca podal delno **negativno poročilo**, češ, da je bil imenovani zadržan in »zelo previden«. Kot pozitivno je samo navedel, da je bil zadolžen za poslušanje nemškega radia, komiteju pa je predal del četniškega arhiva, ki ga je rešil pred uničenjem.

Očitno je tudi to delno negativno poročilo vplivalo, da organi Kosa niso soglašali za sprejem podpolkovnika Draga Slekovca v JA!

7) 5. 10. 1945 – Poročilo »Brane«, sodelavca Kosa – načelniku Zvonetu

Gre za obširno poročilo sodelavca iz Divače, kjer so organi Zavoda za izredne nabave iz Ljubljane, med njimi sta bila tudi Drago Slekovec in **Anton Pogačar**, sprejemali predstavnika UNRE iz Trsta (ameriškega in britanskega častnika). Poročilo je zelo subjektivno, saj ne navaja nobenih sovražnih izjav, temveč poroča, kako se je Slekovec »prisrčno objemal« z obema tujcema, pa tudi, da se je z njima »tiho pogovarjal« (čeprav ni znal angleško) in podobno.

8) 15. 2. 1947 – Dopis UDV Slovenije – UDV (I. odsek, major Barišič) v Beograd

Kapetan **Jože Ančik** iz UDV Ljubljana je poročal v Beograd, da je bil Drago Slekovec jeseni 1946 na Sušaku, od koder so prejeli poročilo, da je imenovani »izdal« 40 Primorcev, ki so bili leta 1941/42 v Trstu ustreljeni. Prosil je za preverko, če je podatek točen!

22. 3. 1947 – Odgovor Marijana Barišiča

Šef I. odseka UDV v Beogradu odgovarja, da za Slekovca nimajo drugega podatka razen iz Slovenije. V Beogradu so odločili, da podpolkovnika Slekovca **sploh ne bodo uporabljali »po naši liniji«!**

9) 1948 – Poročilo UDV Ljubljana

Gre za nekakšno zbirno poročilo sodelavcev Kosa in Udbe, kakor tudi izjav. Bistveni sta navedbi:

Soproga Mara Slekovec je prišla v Ljubljano aprila 1941 iz Štajerske. Iz stanovanja, ki so ga imeli na Dvornem trgu v Ljubljani, tudi pisarno načelnika ObC, so Italijani preiskali in zadržali, soprogo Maro pa s sinovoma preselili v Malgajevo 4, kjer so v eni sobi morali imeti podnajemnika – italijanskega, zatem pa nemškega častnika. Eden od nemških častnikov, plemiškega rodu, je po prošnji soproge obiskal Slekovca v taborišču in mu odnesel paket Ker je bila soproga nemške narodnosti, bančna uradnica in je govorila nemški in italijanski, je bila »med okupacijo **zaposlena na komandaturi na Beethovnovi**, da pa bi z njimi aktivno sodelovala ni bilo podatkov«.

Starši, kot pripadniki nemške manjšine, so bili **1946 izseljeni** v Avstrijo, zaplenjeno pa jim je bilo tudi premoženje (dve hiši). Kasneje so se vrnili v Celje.

V nadaljevanju se navaja tudi poročila UdV Sušak z dne 28. 12. 1946: v Sušaku se »govori«, da je bil Drago Slekovec kriv za smrt 40 talcev v Trstu. V poročilu se tudi omenja, da se Slekovec v Ljubljani izogiba vsake družbe in noče dajati izjav o politični situaciji.

Komentar avtorja: Podatki o zaposlitvi soproge v »komandanturi«, o italijanskih in nemških vojaških podnajemnikih (tudi gestapovec) in izseljenih (nemških) starših, so bili dodaten razlog, da podpolkovnik Drago Slekovec ni bil sprejet v JA!

10) **22. 11. 1948 – Poročilo sodelavca UDV Ljubljana »Miha«**

Bivši sodelavec Kosa »Miha«, prevzet od Udbe, je skupaj z Borisom Krenom, študentom, obiskal **Aleksandra Slekovca**, dijaka in skojevca, ki stanuje v Malgajevi 4 v Ljubljani. Aleksander jima je pokazal neko razpravo svojega očeta Draga Slekovca o delovanju jugoslovanske obveščevalne službe v Sloveniji proti Italiji in Nemčiji, pa tudi zveze z Britanci, ki jih je imel dr. Lavo Čermelj.

Aleksander Slekovec mi je dne 8. 6. 2016 povedal, da je to poročilo povsem izmišljeno, saj oče ni imel na stanovanju nobenega dokumenta o bivšem obveščevalnem centru, pa ga tako tudi ni mogel nikomur kazati!

11) **10. 1. 1949 – Operativna obdelava: Drago Slekovec – izjava**

Gre za pisno izjavo (na SH jeziku) Draga Slekovca v kateri prvič podrobneje opisuje »organizacijo primorskih beguncev«. Navaja, da se je z njo prvič seznanil že leta 1932, ko je bil poveljnik 48. obmejne čete v Dolnjem Logatcu, pa pravi: »**Takrat sem imel zvezo z neke vrste šefom terenske službe** (misli na obveščevalno, opomba avtorja) **Danilom Zelenom, po rodu iz Senožeca.**«

Organizacija se je ukvarjala s propagandnim, obveščevalnim in sabotažnim delovanjem. Delovala je po trojkah in imela celice po celi Primorski. Skoraj vsi begunci s Primorske so

bili člani organizacije. Orožje so prek meje prenašale trojke. Pozna trojko v kateri je bil tudi **Ljubo Ravnikar**, slikar iz Ljubljane.

Zvezo z vodstvom so vzdrževali s kurirji na treh mejnih prehodih: Javornik–Milanov vrh, Kalce–Hotedršca in Kranjska Gora–tromeja.

Vodstvo je bilo v Beogradu (**dr. Čok, Bradamento**²⁹, **dr. Čermelj, Majnik**, tudi **Batagelj**). Predpostavlja, da je bil center organizacije dejansko v Parizu, kamor je Zelen dvakrat potoval prek Nemčije.

Od članov je poznal **dr. Milana Starca** iz Trsta, **prof. Rudolfa** (nagovarjal na sodelovanje s francosko OS) in **Kravanjo** (vodil sabotažno akcijo na viadukt v Avstriji, iskal Gestapo).

Vse pa bolje pozna kapetan **Simončič** iz Ljubljane.

GŠ VKJ je organizacijo TIGR izkoriščal kot svojo obveščevalno mrežo!

Komentar avtorja: Prednja izjava je zanimiva predvsem glede zgodovine obveščevalnega stika z Danilom Zelenom od leta 1932, pa tudi mnenja, da je GŠ VKJ organizacijo TIGR izkoriščal za obveščevalne namene!

12) Verjetno maj 1949 – Dopis UDV Zagreb za UDV Ljubljana (IV. odsek)

Načelnik, podpolkovnik **Stanko Runko**, iz UDV Zagreb pošilja v Ljubljano mapo A1 in A« za sodelavca Draga Slekovca, kateri dostavi kapetanu **Benkotu** po dogovoru z majorjem **Bajc Stojanom**.

13) 18. 5. 1949 – Dopis UDV Zagreb za UDV Ljubljana (IV. odsek)

Šef odseka, podpolkovnik **Ivo Mardešič**, iz UDV Zagreb pošilja v Ljubljano material za neregistriranega sodelavca Draga Slekovca (predlog za angažiranje sodelavca, obveza o sodelovanju in poročilo o pristanku za sodelovanje).

Šifra za stik: »Donosim vam pozdrav od Branka iz Zagreba«.

²⁹ **Bradamante Mihovil** (1904–1967), Istranin, antifašist, tajni sodelavec ObC VKJ na Sušaku. Gimnazijo je obiskoval v Pazinu in na Sušaku, ekonomijo pa je študiral v Trstu in Bariju. V študentskih letih se je vključil v javno delovanje med istrskimi Hrvati in med študijem v Trstu sodeloval pri časniku Istarska riječ. Oktobra 1928 je italijanska policija odkrila, da je iz Barija pošiljal podatke obveščevalnemu majorju **Antonu Kokalju** na Sušaku. Pred posebnim sodiščem je bil 11. julija 1930 skupaj z dr. Mirkom Vratovičem, Angelom Kukanjo, Antonom Ivešo in drugimi obsojen na 12 let in pol zapora. V zaporu je prebil pet let, nato pa je 1936 zbežal v Jugoslavijo. Služboval je v bančni službi v Zagrebu in Beogradu. Bil je član vodstva zveze emigrantov iz Julijske krajine. Ob zasedbi Beograda ga je Gestapo aretiral, pa je nekaj časa prebil v zaporih v Berlinu. Po izpustitvi iz zapora se je naselil v Zagrebu, kjer se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Po maju 1945 je služboval v finančnih ustanovah na Hrvaškem (Vir: Branko Marušič v PSBL).

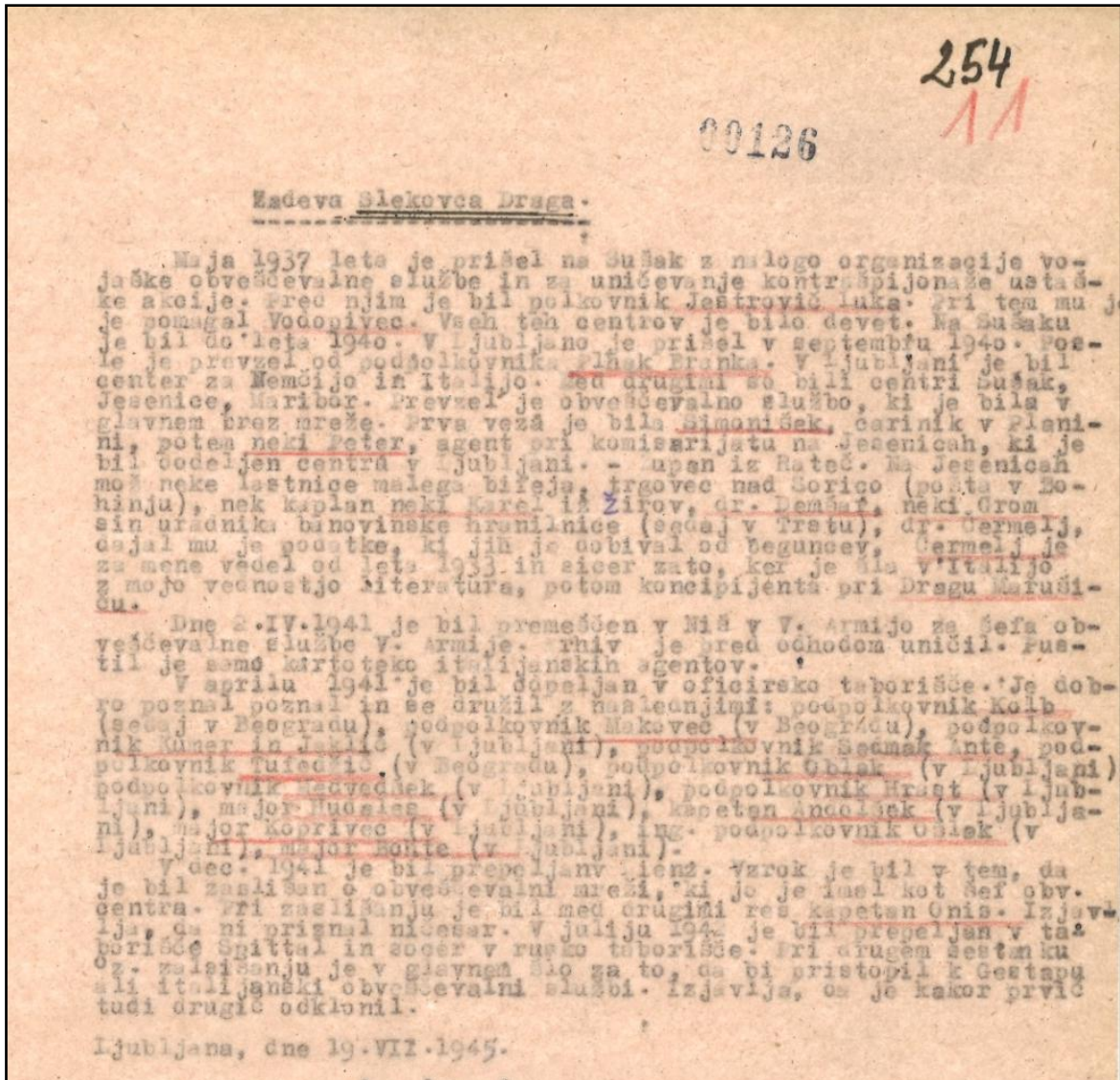
Zaključek

Nepreverjena poročila tajnih sodelavcev Ozne, Kosa in Udbe, kakor tudi podleganje ravnanjem sovjetske službe Nkvd in partijski doktrini, so pripomogli h krivični odločitvi, da se v JA ne sprejme preizkušeni obveščevalni strokovnjak – podpolkovnik Drago Slekovec.

Iz predstavljenih dokumentov je vidno, da podpolkovnik Drago Slekovec ni bil sprejel v JA iz treh razlogov:

- suma, da je v ujetniškem taborišču pristal na sodelovanje z Gestapom ali Ovro,
- dejstva, da je bil poročen z Nemko, ki je bila med okupacijo zaposlena na italijanskem oz. nemškem uradu v Ljubljani,
- dejstva, da ni bil član KPJ!

1) Prilog:

Zaključek operativne obdelave: Drago Slekovec – 19. 7. 1945
(Vir: dokument št. 000011)

2) Prilog:

248
5

19420

Ljubljana 10. januarja 1949.

Sa organizacijom primorskih izbeglica u Jugoslaviji upoznao sam se 1932. godine u Del. Logatcu.

Tada sam imao veze sa nekakvom sefa terenske službe Danilo Zelenu, rodom iz Sendeča.

Ta organizacija je vršila protufasističku propagandu u krajevima slovenskoga Primorja i Istre.

Doonije sam uvideo, da ista organizacija vrši pored propagande radi održavanja nacionalnog karaktera i obavestajnu službu vojnu i političku, da je pomoću Biv. Jugosl. Generalštaba organizovala i pripremała diverzantske grupe za slučaj sukoba sa Italijom, u koje su ciljevima stavljena materijalna sredstva organizaciji na raspoloženje.

Detaljan način organizacije nije mi poznat, u koliko sam bio uočio, bile su po ceoj teritoriji formirane celice, koje su bile nosioci celoga rada.

Veza sa vodstvom u Jugoslaviji održavali su putem kurira koji su ilegalno prešli državnu granicu na meni poznati tri kanala: sektor Javornik - Milenov voh, sektor Kalce Hotedersica i između Kranjske gore i bivše tromedje.

Sa sektora Javornik i Hotedersica išli su direktno za Ljubljano dok su na severnom delu imali svoje posrednike; jedan od njih bio je penzionisani policijski agent Kater u Kranjskoj gori.

Učestvovao sam kao pomoćni organ u prebacivanju oružja (automatskih pištolja, askih mitraljeza, rucnih granata i eksploziva) na sektoru Hotedersica.

Prebacivanje je vršeno pomoću trojki neoružanih, koje su prebacivane pod ličnom odgovornošću komandira graničnih sektora.

Trojke stizale bi u Logatec noću i odmah bile su upućene preko granice, naoružane.

Od trojke, koja je prešla granicu kod Hotedersice, poznaje jednog člana Novnikarja Ljuba, slikara, koji sada živi u Jugoslaviji. Ostale dvojici zabavljača sam ina.

Doonije kada sam bio u Ljubljani upoznao sam organizaciju u širem smislu.

Vodstvo organizacije bilo je u Beogradu i članovi toga vodstva bili su dr. Bek, koji je umro na putu u Ameriku, Bradamant, koji i danas živi u Jugoslaviji, Dr. Ljubo Čermelj, koji i danas živi u Ljubljani, učitelja Majnika iz Ribnice, koji je kao partizan poginuo u borbama.

Imao sam utisak, da su bili u vodstvu i ban. sav. Bagatelj, koji je navodno danas sa službom u Beogradu.

Od članova tih krećka u Italiji upoznao sam stud. medicinske sad lekar u Trstu Stara Milana, rodom iz Kontovelja, stud. inž. Sociu Viktor sada također u Trstu.

Aktivniji član u Ljubljani bio je profesor Rudolf, sada živi u Trstu.

Jedan od vođe diverzantske grupe bio je neki Kravanja.

Teanu vezu sa ovom organizacijom imao je i sada u Ljubljani Šiveći bivši kapet. jug. vojske Simonič.

Ovu organizaciju eksploziv vao je jugosl. generalštab i kao svoju obavestajnu mrežu, jer je u istoj organizaciji na italijanskoj teritoriji bila većim delom omladina i studenti, koji su po studijama bili u važnim vojnim centrima, kao Bolonje, Udine i od tamo smo putem organizacije dobivali razna podatke i dokumente koje smo preko te organizacije zadržali.

Sve do početka svetskog (drugog) rata nisam imao utisek, da bi ova organizacija radila za tuđu obavestajnu službu.

Poznato mi je bilo jedino to, da je profesor Rudolf, koji i sada živi u više mahova tragao, da bi ostvario vezu između naše i Francuske obavestajne službe. Nisam se upuštao u ovo, jer mi je bilo poznato, da jugosl. generalštab saradjuje sa li francuskim biro-jem.

Medjutim dobio sam utisek, da su od početka rata 1919. godine ovu organizaciju iskoristili i druge obavestajne službe iz Alena engleska.

U 1940. godini izvršena je diverzantska akcija u Austriji od strane trojki te organizacije iz Italije odnosno iz Slov. Primorja i tom prilikom trebali su, da unište jedan viadukt na pru-

Operativna obdelava Draga Slekovca – izjava o Danilu Zelenu

(Vir: dokument št. 00005)

00121

2496

zi Brenner-Innsbruck.

Medjutim nisu uspeli, već su porušili most-viadukt na pru-
zi Spital-Lienz-Brenner, koje usled toga bila celog rata neupo-
trebljiva, jer opravku nisu izvršili.

Povodom ove akcije vodjena je istraga od strane organa Gesta-
po i u Beogradu i tom prilikom doznalo se, da su tu akciju iz-
vršili organizovani slovenski primorci.

Jedan od te grupe, koje je izvršila tu akciju navodno bio
je ranije pomenuti Kravania.

Interes za rušenje ove važne komunikacije imala je u prvom
redu Engleska, jer su tada nemačke snage prebacivane u akciju u
Africi.

Šta organizacija nije dala pobudu, barem ne deo jugosla-
venski:

Šta materijalnim sredstvima bila je organizacija dobro snab-
devena. Jugoslavija sigurno ne je davala na raspoloženje ta sred-
stva, jer su to bili znatni izdaci. Morao je postojati drugi iz-
vor, koji je išao preko Pariza, gde je po mom uverenju bio
centar te organizacije, a jugoslovi: organizacija samo šeo te or-
ganizacije. Ovo zaključujem iz dejstva što je Danilo Zelen više
puta preko Nemačke putovao u Pariz: (Meni je poznato, da je dva
puta išao u Francusku).

Na kraju mogu napomenuti, da su skoro sviidjeniji izbeg-
lice bili članovi ove organizacije, neki sa važnijim funkcijama
a neki samo kao otporni članovi. Ova organizacija imala je i u
svoju koloniju u Makedoniji, gde, neznam tačno.

S.F. - S.N.

Slekovec.

Operativna obdelava: Drago Slekovec – izjava (nadaljevanje)
(Vir: dokument št. 00006)

V. Obveščevalni stiki podpolkovnika Draga Slekovca z Danilom Zelenom, vojaškim vodjem organizacije TIGR od 1932 do 1941

a) s poveljnikom 48. obmejne čete v Logatcu³⁰

Ker se nam nudi enkratna priložnost, da iz ohranjenih arhivskih dokumentih zvemo nekaj avtentičnih pričevanj odgovornega častnika vojaške obveščevalne službe VKJ, podpolkovnika Draga Slekovca o svojih stikih s tajnim sodelavcem oz. zaupnikom Danilom Zelenom, vojaškim vodjem organizacije TIGR, sem se odločil, da ista predstavim posebej in po času nastanka. Tako bodo tudi zgodovinarji in drugi raziskovalci imeli priliko, da te stike ovrednotijo še s kakšnih drugih pozicij in vrednot. Moj cilj je samo, da jih verno prenesem (prevedem) in predstavim s povsem obveščevalnega in protiobveščevalnega stališča.

Podpolkovnik Drago Slekovec je na zaslišanju v zagrebški Udbi leta 1949 povedal, kako je pozno »odkril«, da je imel prav v Logatcu **prve stike z Danilom Zelenom** (imenuje ga tudi **Josip**), vojaškim vodjem organizacije TIGR kot svojim zaupnikom oz. tajnim sodelavcem. Njegove izjave v prevodu s srbskega jezika glasijo takole:

*Na prenosu orožja sta delala **Zelen Josip (Danilo)**, opomba avtorja,, padel je leta 1941 v gozdovih, ker je na svoj način začel boj in **Ljubo Ravnika**r, akademski slikar iz Ljubljane. Orožje so prek meje nosili v trojkah na sektorju Hotedršca–Javornik. Oni so na drugi strani imeli svojo organizacija, za katero pa mi nismo vedeli, Celotno akcijo sta vodila **Ještrović Luka**, poveljnik 11. obmejnega odseka in **Branko Plhak**, načelnik ObC v Ljubljani*

***Zelena sem koristil kot svojega zaupnika in to sem zvedel šele na Sušaku. Kar se tiče Ravnika**rja njega nisem koristil kot zaupnika in mi ni znano, če je za koga delal!*

*Ljubo Ravnika*r je bil član organizacija »Istrstih beguncev« in je odhajal vse dol do Gorice. Verjetno je imel svojo mrežo, podatke pa mi je posredoval prek Zelena.

³⁰ SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslihanje o JOS*, dokumenti o Danilu Zelenu št.: 00011, - 00013, - 00020, -00048, - 00049 in -00050.

Seveda pa nekaj podobnega major Slekovec junija 1942 ni povedal gestapovcem na zaslišanju v ujetniškem taborišču v Lienzu! Zdaj vemo, da so bili Slekovec, Zelen in Ravnikar dobri prijatelji, saj so se tudi družili na morju, na lovu in še kje ...

Ker je kapetan I. razreda Slekovec sredi leta 1937 položil zahtevni majorski izpit – v Logatcu pa ni bil na majorskem položaju, so ga na predlog ObU GŠ VKJ premestili na majorski položaj – na Sušak!

b) z načelnikom ObC na Sušaku³¹ in

V delu zaslišanja pod naslovom **Obveščevalna služba med emigranti**, je podpolkovnik Drago Slekovec izjavil naslednje:

Istrski emigranti so leta 1939 porušili viaduk pri Brennerju, pa je Beograd na pritisk Gestapa dovolil tudi preiskavo v Ljubljani. Glavni šefi (dr. Čok in prof. Rudolf) so sicer zbežali, za ostalimi pa je bila razpisana tiralica ...

Danilo Zelen in Ljubo Ravnikar, sodelavca ObC Ljubljana, v ženski družbi
(Vir. Zasebni foto-album, A. Slekovec, avtor Drago Slekovec, Selce, 1939)

Med njimi je bil tudi Zelen Josip (očitno Danilo), s psevdonimom »Lučka«. Ker sva se poznala, je prišel k meni na Sušak, kjer se je skrival, a obenem je reorganiziral mrežo zaupnikov s ljubljanskega na sušaško smer. Njegovo delo je bilo naslednje:

³¹ SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslihanje o JOS*, dokumenti o Danilu Zelenu št. 00011, -00013, -00020, -00048, -00049 in -00050.

- Glavna naloga mu je bila, da je na italijanski teritoriji med slovenskim prebivalstvom organiziral mladino in tajne krožke s ciljem dvigovanja nacionalne zavesti in vodenje boja proti fašizmu.
- Nabavljanje literature za te tajne krožke, ki je v Italiji prepovedana.
- Kontrola naših kadrov, ki so bili izdajalci ali pa so se priklanjali fašistom.
- Pošiljanje pomoči mladim v Italiji, posebno tistim, ki so obiskovali univerze, saj je bilo treba dobiti akademsko izobraženo mladino iz teh krajev.
- Mladi v teh tajnih krožkih imajo nalogo, da zbirajo obveščevalne podatke, ko bodo pa vpklicani v vojsko morajo spodjedati moralo fašistične vojske.

Ni mu sicer znano koliko članov je štela ta organizacija, vendar je vedel, da je zajela vse vasi in da so v vsaki vasi imeli nekaj članov. Člani organizacije so bili zelo pogumni, saj so vdirali v italijanske objekte in bunkerje in nam prinašala orožje in drugo vojaško opremo. Vse nastajajoče vojaške objekte so tudi fotografirali. Obveščevalna služba je bila tako dobro organizirana, da smo točno vedeli kdaj so kakšne objekt začeli graditi in kdaj so ga dokončali.

Od enega od pripadnikov organizacije, ki je kot vojak delal v letalskem poveljstvu v Bologni smo prejeli okrog 80 kopij italijanskih vojaških letališč.

Vsaki dan smo proti večeru dobili poročila o vseh premikih italijanskih vojaških enot. Poročila so do meje prenašali kolesarji.

Podrobne podatke o tej organizaciji bi lahko posredoval tudi **Ljubo Ravnikar**, akademski slikar, ki sedaj živi v Ljubljani. Drugače je bil **pomočnik Zelena** in z njim je tudi prehajal mejo. Zelenu je po teh vprašanjih pomagal tudi neki **učitelj** iz Ribnice (očitno je šlo za **Antona Majnika**, opomba avtorja) ali Kočevja. Jaz Zelenu nisem dajal nobene nagrade, a vem od njega, da je bil financiran iz Beograda (zelo verjetno s strani britanskega IS ali SOE, saj mu je Rejec v Ljubljano prinašal eksploziv in drugo, opomba avtorja).

Ko sem bil premeščen v Ljubljano, sem obiskal **Hacina**, upravnika politične policije v Ljubljani, sem mu povedal, da bom Zelena premestil v Ljubljano in zahteval, naj prekliče tiralico za Zelenom. Hacin je to zavrnil, zato sem odšel v Beograd v MNZ in GŠ VKJ, kjer sem obrazložil vrednost Zelena za informacije iz Italiji. Sklicana je bila konferenca na MNZ in GŠ VKJ, na kateri je bilo odločeno, da se **Zelenu prekliče tiralica**. To je bilo aprila 1940. Zelen se je takoj preselil v Ljubljano in nadaljeval sodelovanje z menoj vse do odhoda v Niš, 1. aprila 1941.

Iz prednjega je mogoče sklepati, da je Zelen Danilo zelo podrobno seznanil takratnega majorja Draga Slekovca o delovanju organizacije TIGR, posebej o organizaciji interne obveščevalne službe.

Na žalost pa moram povedati, da je major Slekovec naredil kardinalno napako, ker je svojega vrhunskega sodelavca predstavil **Lovru Hacinu**, upravniku ljubljanske politične policije, ki je bil takrat zelo verjetno že gestapovski agent³²!

To je tudi pomenilo, da je bil Danilo Zelen pod kontrolo tajne politične v Ljubljani, tudi vse bolj prisotne nemške in italijanske agenture, ki je vsekakor skrbno spremljala njegovo gibanje in stike vse do 13. maja 1941 na Mali gori! Zato tudi ni potrebno iskati ovaduha med ribniškimi komunisti, raznimi kravlji in novodobnimi pričevalci!

c) z načelnikom ObC v Ljubljani³³

Ob prejemu dolžnosti maja 1940, ko mu je podpolkovnik Branko Plhak predal nekaj sodelavcev, je major Slekovec 1949 v Zagrebu organu Udbe povedal naslednje:

V sami Ljubljani, poleg Zelena, mi je povedal (Plhak, opomba avtorja), da s centrom sodelujejo poštni uslužbenec Martinčič, dr. Rejec, odvetniški pripravnik, neki študent tehnike, potem Gospodnetič, ki je bil prej uslužbenec na hrvaškem konzulatu. V upravi policije je imel sodelavca Jeranča, nadzornika agentov, ki je umrl ob koncu vojne, in Vrečara, ki živi v Ljubljani.

Na zaslišanjih junija 1942 v ujetniškem taborišču v Lienzu je podpolkovnik Drago Slekovec gestapovcu **Kleileinu** in karabinjeriskemu kapetanu **Onnisu**, na vprašanje ali sta bila »Zelen in Ravnikar« njegova tajna sodelavca, odgovoril negativno. Dodal je, da je bil Zelen član lovskega društva in da sta se večkrat srečala na lovu v Begunjah pri Cerknici, Ravnikarja pa je poznal kot slikarja, saj je od njega kupil dve slike, ki jih ima doma v stanovanju.

Kapetan Onnis mu je ob tej priliki povedal, da je Zelen storil samomor, ko so ga obkolili pred zajetjem.

³² Marijan F. Kranjc, *Dr. Vladimir Kante – namestnik upravnika politične policije v Ljubljani, vrhunski tajni sodelavec Vos in Ozne – kdo ga je izdal nemškemu Gestapu?* (Poizkus protiobveščevalne rekonstrukcije operativne obdelave dr. Vladimirja Kanteta s strani nemškega Gestapa v obdobju 1941–1945). Vir: www.vojastvo-military.si (objavljeno 2015).

³³ SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslihanje o JOS*, dokumenti o Danilu Zelenu št. -00086.

VI. Predlog modernizacije obveščevalne službe VKJ v Dravski banovini

Po prejemu dolžnosti načelnika obveščevalnega centra VKJ v Ljubljani je tedanji major Drago Slekovec dobil tudi izredno »domačo« nalogo, da pripravi predlog za modernizacijo celotne obveščevalne službe v Dravskem divizijskem območju oz. v Dravski banovini, razdeljeni na ljubljansko in mariborsko oblast.

Dravska banovina (1929–1941)

(Vir: Google, Slike)

Na zaslišanju v Udvi Zagreb leta 1949 je podpolkovnik Drago Slekovec zelo podrobno predstavil svoj predlog iz elaborata o modernizacije obveščevalne službe VKJ v Dravski banovini, ki ga je predložil septembra 1940 obveščevalni upravi GŠ VKJ v Beogradu³⁴. Podoben predlog so obveščevalci sicer obravnavali že leta 1937/38.

³⁴ ³⁴ SI AS 1931, t. e. 942 – mapa 405–13, *Zaslihanje o JOS*, dokumenti o modernizaciji obveščevalne službe: od št. -00055 do -00067.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, predvsem pa tedanjih mednarodnih razmer, predlog ni bil realiziran.

Zato tudi ne bom predstavljal celotnega predloga, temveč samo osnove o organizaciji in načinu delovanja glavnega obveščevalnega centra v Ljubljani – ofenzivnega in defenzivnega (protiobveščevalnega) dela. Šlo je namreč za dragocene izkušnje podpolkovnika Draga Slekovca, ki so bile predstavljene tudi v interni publikaciji Udbe ***O Jugoslovanski obveščevalni službi***. Večino predlogov so v praksi uporabljali obveščevalni organi JLA v obdobju 1952–1991.

Glede metodologije angažiranja oz. pridobivanja tajnih sodelavcev – agentov (plačanih) in zaupnikov (prostovoljcev) je poudarjeno, da je potrebno dobro proučiti karakterne lastnosti izbrane osebnosti in po vsestranskem preverjanju podatkov, brez vsakih šablon in obrazcev, pristopiti samemu angažiranju v prijaznem razgovoru. Agenti so bili stalni (vojaške osebe) in premični (vozniki, trgovski potniki). Ženske so vsekakor potrebne, posebno prostitutke, katere privabljajo predvsem tuje častnike, trgovske potnike in turiste. Veljala je nekakšna praksa, da so vseeno »drag luksuz«. Iz dolgoletne obveščevalne prakse se je vedelo, da je od 30 tujih agentov, najmanj 10 izdalo sodelovanje (postali so dvojniki), nazadnje pa je sodelovanje odlično opravilo le 2–3 agenta. Veljalo je tudi pravilo, da obveščevalci (častniki) morajo stalno menjavati identiteto in načine delovanja (mesta sestankov), da bi tako preprečili tuji protiobveščevalni službi njihovo identifikacijo in lokacijo obveščevalnega centra.

Posebno pozornost so obveščevalci morali posvetiti vrivanju oz. »imputaciji« agentov in zaupnikov v tuje obveščevalne in protiobveščevalne službe – organe, kar je bil dolgotrajni proces.

Posebej je naglašeno, da je uspeh določenega obveščevalnega centra predvsem odvisen od načelnika, ki mora biti čvrstega karakterja, mora imeti železno voljo in veliko vztrajnost, predvsem pa mora biti skromen in pošten!

Tudi organizacijski del je bil izredno važen, Glavni ObC v Ljubljani je moral biti nameščen v zasebni stavbi, ki ima dva izhoda in garaže za 4 avtomobila. Načelnik centra je imel v stavbi stanovanje za družino, prav tako pa tudi policijski agent, ki je skrbel za varnost centra.

Vsi člani ObC morajo biti tudi radiotelegrafisti in znati uporabljati določene šifre. Prav tako morajo imeti vozniški izpit in govoriti vsaj dva tuja jezika.

Organizacijska struktura vojaške obveščevalne službe VKJ proti Italiji in Nemčiji je bila, po predlogu, naslednja:

- Glavni obveščevalni center v Ljubljani,
- Podcentri (z eksponiranimi organi):
 - Maribor (Dravograd in Gornja Radgona),
 - Jesenice (Bled),

- Planina pri Rakeku (Babino polje),
- Sušak (Zadar in Split).

Notranja organizacija naj bi bila naslednja:

Glavni obveščevalni center – Ljubljana (načelnik, višji častnik)

a) Ofenzivni odsek:

- načelnik, višji častnik,
- 2 nižja častnika,
- 2 podčastnika, daktilografa,
- fotografski odsek – fotograf (podčastnik).

b) Defenzivni odsek:

- načelnik, višji častnik (pravnik),
- 2 nižja orožniška častnika,
- 10 policijskih agentov,
- kartoteka (sumljivih oseb in tiralic),
- cenzura (rentgen aparat za kontrolo tajne pošte in falsifikatov),
- radijske postaje za medsebojne zveze.

Center mora biti razmeščen v zasebni stavbi, zunaj mesta, stanovanje za načelnika in policijskega agenta – varnostnika stavbe. Center mora imeti 4 potniške avtomobile, ki se menjajo vsakega pol leta, za vsako vožnjo uporabljati druge tablice.

Obveščevalni center I. kategorije – Maribor:

- načelnik, višji častnik,
- nižji častnik,
- podčastnik in 2 policijska agenta,
- center locirati v zasebni stavbi,
- 2 agenta za eksponirane organe v Dravogradu in Gornji Radgoni.

Obveščevalni center II. kategorije – Jesenice:

- načelnik, nižji častnik,
- potniški avto,
- center locirati v privatnem stanovanju.

Obveščevalni center III. kategorije:

- načelnik, nižji častnik,
- motocikel,
- lokacija v privatnem stanovanju.

Obveščevalni center I. kategorije – Sušak:

- načelnik, višji častnik,
- nižji častnik,
- podčastnik,
- potniški avtomobil,
- 2 eksponirana agenta (Zadar in Split),
- lokacija v zasebni stavbi.

Konzularni podcentri v obmejnih konzulatih, vezani za Glavni ObC:

- **Graz:** prek ObC Maribora,
- **Celovec:** prek ObC Jesenice
- **Milano:** prek konzulata v Trstu – direktno za GObC Ljubljana,
- **Bari:** prek ObC Sušak.

Sredstva in sodelovanje:

- lahko so koristili zaupnike v policiji in upravnih organih,
- vsi obveščevalni častniki so morali imeti več potnih listov za potovanja (observacije) v tujini,
- vsi centri in podcentri (agenti) so bili med seboj povezani z radijskimi postajami (dogovorjene šifre so menjavali po dogovoru),
- nujna poročila so pošiljali s kurirjem, telegramom (depešo) ali priporočeno,
- vsak center – podcenter je imel na pošti 2 tajna predala za prejem poročil sodelavcev,
- za vsa poročila so uporabljali dogovorjene šifre (za kraje in države).

Finančni izdatki:

- Ljubljana: 10.000 din,
 - Maribor: 5.000 din,
 - Jesenice: 5.000 din,
 - Rakek: 5.000 din,
 - Sušak: 5.000 din,
 - konzulati: 10.000 din,
 - ek.agenti: 10.000 din
- Skupaj: 50.000 din – prejemale pa 10.000 do 15.000 din!

Seveda pa lepi predlogi in veliki načrti še nič ne pomenijo, saj je tudi v obveščevalni službi veljalo stari rek: **za malo denarja, malo muzike!**

Torej, manj obveščevalnih podatkov!

Višek odlične obveščevalne kariere podpolkovnika Draga Slekovca, obenem pa tudi tragika je v bistvu naslednja: njegov agent iz Celovca, Emil Wedam, koroški Slovenec in poročnik nemškega Abwehra, je v začetku aprila 1941 preskrbel strateški podatek o datumu nemškega napada na Jugoslavijo in bombardiranje Beograda, dan dva pred polkovnikom Vladimirjem

Vauhnikom, pa je predsednik jugoslovanske vlade Dragiša Cvetković nujno depešo o tem vrgel v koš, češ da gre verjetno za britansko provokacijo, no, še bolj ga je motilo to, da se mu je prav takrat mudilo v cerkev na poroko svoje hčerke ...

Potomci podpolkovnika Draga Slekovca, tudi znanci in prijatelji, smo zelo ponosni na uspešnega slovenskega vojaškega obveščevalca!

Nanj pa morajo biti posebno ponosni Primorci in tigrovci, saj je umno vodil in usmerjal svojega prijatelja – Danila Zelena, vojaškega vodjo organizacije TIGR v neizprosni boju proti italijanskim fašistom in nemškimi nacistom!

